
TULEVAISUUDEN TUTKIMUSKESKUS

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU

TUTU–JULKAISUJA

TUTU PUBLICATIONS

2/2002

Olli Hietanen (toim.)

TAITOYHTEISKUNTA OSALLISTUMISEN
EDISTÄJÄNÄ

FINLAND FUTURES RESEARCH CENTRE

TURKU SCHOOL OF ECONOMICS AND BUSINESS ADMINISTRATION

Olli Hietanen

VTM, projektipäällikkö

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun kauppakorkeakoulu

PL 110, 20521 Turku

Puh. (02) 338 3616

Fax (02) 233 0755

Email: olli.hietanen@tukkk.fi

© Kirjoittajat & Olli Hietanen & Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Kansikuva Corbis.com

ISBN 951-564-031-8

UDK 681.3::308
65.017.2/.3
689**TULEVAISUUDEN TUTKIMUSKESKUS****Turun kauppakorkeakoulu**

Tykistökatu 4 D, ElectroCity, 3. krs

PL 110

20521 Turku

Puhelin (02) 338 3530

Fax (02) 233 0755

Internet <http://www.tukkk.fi/tutu>

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
1. MIKSI ITSE TEKEMINEN ON TÄRKEÄTÄ?	5
2. ITSE TEHTY –SEMINAARI	7
• Käsityö koskettaa – käsityön monet merkitykset (Marketta Luutonen)	8
• Poimintoja itse tekemisen merkityksestä huonekalumuotoilun historiassa (Maija Mäkikalli)	15
• Käytännön asiaa ja pienyrittäjyyttä (Päivi Katajamäki/kalvoista ja esityksestä referoinut Ulla Suojanen)	18
• Mitä tarinat kertovat näyttelyn käsityötuotteista (Ulla Suojanen)	20
• Tietää kyllä mutta taitaako myös? Syntyjä syviä taidosta, tiedosta ja teknologiasta (Olli Hietanen)	27
3. ITSE TEHTY –NÄYTTELY (Tarinoita ja valokuvia näyttelystä)	30

JOHDANTO

Tämä julkaisu on sukellus inhimilliseen luovuuteen ja tekemisen iloon. Julkaisussa esitellään **Itse tehty –seminaari ja itse tehty –näyttely**, jotka järjestettiin Raision kirjastossa marraskuussa 2001. Järjestäjinä toimivat Tulevaisuuden tutkimuksen seuran Turun toimintaryhmä, Turun kauppakorkeakoulun Tulevaisuuden tutkimuskeskus (eTieto–hanke), Varsinais-Suomen taidetoimikunta sekä Raision kirjasto- ja kulttuuritoimi.

Idea seminaarista ja näyttelystä on peräisin Tulevaisuuden tutkimuksen seuran Turun toimintaryhmältä. Siksi raportti sisältää ensin lyhyen kuvauksen toimintaryhmän tavoitteista: miksi itse tekeminen on tärkeitä? Lukuun kaksi on kerätty osa Itse tehty seminaarin esityksistä. Luku kolme puolestaan esittelee kaikki itse tehty –näyttelyssä esillä olleet esineet ja näihin esineisiin liittyvät tarinat. Luvuissa 2 ja 3 on myös valokuvia näyttelystä.

Julkaisun punaiseksi langaksi kehkeytyy tekemisen ja tietämisen yhteys. Työllä ja tekemisellä on historiallisesti, kulttuurisesti ja psykologisesti erittäin tärkeä rooli ihmisen elämässä ja identiteetin muodostumisessa. Parhaimmillaan tieto ja taito muodostavat harmonisen kokonaisuuden, jossa aivot ymmärtävät sen mitä kädet tekevät ja kädet osaavat sen mitä aivot tietävät. Tästä käsien ja aivojen harmoniasta muodostuu taitotietoyhteiskunnan visio; tekemisen iloon ja taitoon perustuva määritelmä tietoyhteiskunnan sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä kehityksestä.

1. MIKSI ITSE TEKEMINEN ON TÄRKEÄTÄ?

Itse tekeminen

Tulevaisuuden tutkimuksen seuran Turun paikallistoimintaryhmän yleinen tavoite voidaan ilmaista kolmella sanalla: **alueellinen osallistuva vaikuttaminen**. Kevään 2001 aikana järjestetyissä keskustelutilaisuuksissa seuran jäsenet päätyivät kolmeen yhteiskunnallisesti keskeiseen teemaan:

1. ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväan kehitykseen
2. identiteetin/ minuuden määrittelymisen tärkeyteen ja
3. yhteiskunnallisen muutoksen tarkasteluun/hallintaan.

Itse tekemisen teeman nähtiin yhdistävän nämä kaikki osa-alueet. Itse tekeminen on vaihtoehto valmiiden tuotteiden ostamisen kertakäyttökulttuurille. Tällä tavalla itse tekeminen toteuttaa kestäväan kehityksen ekologisen vaatimuksen. Omin käsin tekemisen nähtiin myös olevan tärkeä osa identiteetin muodostumista: tekemällä ja muovaamalla ulkomaailmaa rakennan myös itseäni. Itse tekemällä olen aktiivinen – ja aktiivinen ihminen ei niin helposti syrjäydy. Tällä tavalla itse tekeminen ja käden taidot toteuttavat myös kestäväan kehityksen sosiaalisen vaatimuksen – identiteetin vahvistamisen sekä yhteiskunnallisen muutoksenhallinnan teeman.

Käsityö

Ennen seminaariin ja näyttelyyn ryhtymistä Tulevaisuuden tutkimuksen seuran toimintaryhmä tutustui aihealueeseen konkreettisesti esimerkiksi Åbo Akademin käsityökasvatuksen emerita professori Ulla Suojasen ohjaamana. Suojanen luennoi käsityön määritelmästä ja merkityksestä. Suojanen järjesti ryhmällemme myös käsityöpajan, jossa kukin meistä teki itse jotakin. Oman tuotokseni näette tässä:

Suojasen mukaan käsityö on **materiaalin työstämistä käsin tai käsin ohjautuvalla koneella**. Rajanveto taiteeseen, askarteluun ja teolliseen tuottamiseen on veteen piirretty viiva: puhutaanhan mm. taidekäsitöistä – ja toisaalta tekstiilitaiteilijoista. Vaikka käsityön ideaan kuuluukin tietynasteinen uniikkisuus, niin toisaalta myös käsityöyrittäjyydessä voidaan rationalisoida ja käyttää alihankkijoita. Tuloksena on sumea alue uniikkien tuotteiden ja toisaalta teollisten sarjatuotteiden (volyymituotteiden) välissä. Käsityöläisyys lähenee teollista tuotantoa kuitenkin koskaan sitä tavoittamatta.

Käsityön asema suomalaisissa kouluissa on vahva – ehkä vahvempi kuin missään muualla maailmassa. Käsityö on Suomessa pakollinen oppiaine peruskoulussa, käsityöläisammatteihin valmistutaan ammatti- ja taidekorkeakouluista ja korkeakouluissa/yliopistoissa on myös käsityöalan professuureja. Suomessa on kansainvälisesti verrattuna vahva ja omanlaisen itse tekemisen kulttuuri.

2. ITSE TEHTY -SEMINAARI

Itse tehty -seminaarissa oli alustuksia käsityön olemuksesta ja monista merkityksistä nyky-yhteiskunnassa. Seminaari toimi samalla avajaistilaisuutena Itse tehty –näyttelylle, johon oli koottu ihmisten itse tekemiä töitä ja niihin liittyviä tarinoita. Näyttelystä ja seminaarista tiedotettiin useaan otteeseen sekä paikallisradiossa, paikallisessa TV:ssä että myös paikallislehdissä.

Seminaari järjestettiin torstaina 1.11.2001 klo 17.30–21.00 Raison kirjaston Martin salissa. Näyttely avattiin seminaarin yhteydessä ja se oli esillä Raison kirjaston Aulagalleriassa 1.11. – 30.11.2001. Raison kirjastossa järjestettiin Itse tehty –näyttelyn yhteydessä myös **käsityöaiheisten kirjojen näyttely**. Tapahtumiin oli vapaa pääsy. Seminaarin ohjelma oli seuraavanlainen:

ITSE TEHTY –seminaari Raison kirjaston Martin salissa

1.11.2001 klo 17.30–21.00

17.30

Tervehdyssanat: Tulevaisuuden tutkimuksen seuran paikallistoimintavastaava **Olli Hietanen**, Raison kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja **Tiina Salo** ja Varsinais-Suomen taidetoimikunnan pääsihteeri **Maria Merikanto**.

18.00

Marketta Luutonen, Suomen Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry: *Käsityö koskettaa - käsityön monet merkitykset*

18.30

Päivi Katajamäki, Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemian tekstiiliosasto: *Käytännön asioita ja pienyrittäjyyttä*

19.00

Kahvi ja näyttelyyn tutustuminen, Ulla Suojanen **avaa näyttelyn**, Irma Milanin **performanssi**

19.30

Maija Mäkikalli, Turun yliopisto: *Itse tekemisen merkityksistä muotoilun historiassa*.

20.00

Pasi Kankare, Salon seudun koulutuskuntayhtymä: *Kädentaitojen merkitys ammattiin kasvamisessa*.

20.30

Olli Hietanen, Turun kauppakorkeakoulun Tulevaisuuden tutkimuskeskus: *Tietää kyllä mutta taitaako myös? Syntyjä syviä taidosta, tiedosta ja teknologiasta. Yhteenvedoa illan keskustelusta*.

Käsityö koskettaa - käsityön monet merkitykset

Marketta Luutonen, FT, Dos.

Toiminnanjohtaja

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry

Toimin valtakunnallisen käsi- ja taideteollisuusalan asiantuntijajärjestön, Käsi- ja taideteollisuusliiton toiminnanjohtajana. Olen filosofian tohtori ja valtiotieteen lisensiaatti sekä Helsingin yliopiston käsityökulttuurin tutkimuksen dosentti. Väitöskirjani käsitteli kansanomaista tuotetta merkityksenkantajana. Oppiaine, josta väittelin on käsityötiede, joka on Helsingin yliopistossa itsenäinen tieteenala kasvatustieteellisessä tiedekunnassa käsityönopettajan koulutuksessa. Käsityötiede tutkii tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosesseja, prosessien aineellisia ja aineettomia tuotoksia, ihmisten suhdetta prosesseihin ja tuotteisiin sekä tuotteiden ja kulttuurin suhdetta.

Käsityöllä tarkoitan valmistusprosessia, jossa käsin tai apuvälineitä käyttäen valmistetaan tuotteita tai palveluja. Myös tuon prosessin tuotosta kutsutaan käsityöksi. Käsityöläiselle käsityö on kokonaisvaltainen tuotantoprosessi tai valmistustekniikka, jota käytetään esimerkiksi tuotesuunnittelussa ja tuotteen viimeistelyssä.

Käsityö koskettaa meitä monin tavoin. Osalle meistä se on ammatti, monille rakas harrastus ja me kaikki kohtaamme ympäristössämme käsityötuotteita. Käsityö on ollut viime viikoina tavallista enemmän esillä osana taito- ja taideaineita peruskoulun tuntijakokeskustelussa. Olen koonnut asiaa koskevia lehtijuttuja lähinnä Helsingin Sanomista. Kävin jutut läpi ja katsoin, mitä merkityksiä taito- ja taideaineille näissä kirjoituksissa oli annettu. Kirjoittajat olivat kaikki aineryhmän merkityksen puoltajia. Muutamassa vastineessa ei otettu kantaa merkityksiin ainoastaan perusteltiin uutta tuntijakoesitystä.

Lehtijutuissa aineryhmän tärkeyttä ei ole perusteltu niiden itseisarvoisella merkityksellä tai esimerkiksi konkreettisten taitojen oppimisella. Jutuissa on tuotu esiin monia hienoja asioita, joihin opiskelu johtaa. Yhtenä ryhmänä ovat ihmisen persoonallisuuden kehittymiseen liittyvät asiat kuten itsenäistyminen, minäkuvan vahvistuminen, omien tunteiden käsittelykyky, ongelmanratkaisukyky, ilmaisullisuuden, mielikuvituksen ja innovatiivisuuden vahvistuminen sekä analyyttisen ajattelun kehitys. Muita mainintoja ovat henkinen virkistytminen, opiskelumuotivaation ja kouluviihtyvyyden paraneminen, terveys, ymmärryksen vahvistuminen, suvaitsevaisuus, humanisuus ja tasa-arvo. Yleissivistys, kulttuuriperinnön säilyttäminen, kulttuurin luominen, kuvallisen kulttuurin kehittyminen, kuvanlukutaito sekä suomalainen muotoilu mainitaan taito- ja taideaineiden oppimistuloksina. Monien hienojen välineellisten merkitysten lisäksi käsityöllä on ihmiselle itseisarvoinen merkitys. Taito- ja taideaineilla on parhaimmillaan näitä ja paljon muita merkityksiä ja itse pidän niitä erittäin tärkeinä ja ihmettelen minkälaiseen ihmiskuvaan ja käsitykseen tiedon luonteesta perustuvat suunnitelmat aineryhmän kaventamiseen. Professori Timo Airaksinen kiteyttää taideaineiden merkityksen tuoreessa kirjoituksessaan Helsingin Sanomissa: *Mikä taideaineiden kohtalosta voisi sanoa? Ehkä ne ovat puolustettavissa oman oikean arvonsa perusteella, opetuksena, joka mahdollistaa nuorten ihmisen aidon, monipuolisen kasvun.* (Airaksinen 2001, B7)

Käsittelen seuraavassa käsityön merkityksiä yleisesti ja lähemmin käsityötä ammattina ja harrastuksena.

Käsityön monet merkitykset

Pohjoismainen käsityöneuvosto (vapaamuotoinen eri toimijoiden muodostama yhteenliittymä) kirjasi 1990-luvun loppupuolella "käsityön manifestin". Siinä käsityötä tarkasteltiin kahdeksasta eri näkökulmasta. 1) Käsityö kuuluu **yleissivistykseen** ja syntyy ihmisen tarpeesta toteuttaa ideansa. Esineen valmistusprosessin ymmärtäminen edellyttää omaa kokemusta. Käsityöllisessä työprosessissa ovat kaikki aistit käytössä ja prosessi vahvistaa kokonaisuuden ymmärtämistä. 2) Käsityö muokkaa **identiteettiä**, yhteisyyttä ja yhteistyötä. Käsityössä aktivoituvat kulttuurin monimutkaiset kudokset ja sen kieli on kansainvälinen. Käsityö yhdistää paikallisen maailmanlaajuiseen. 3) Käsityö on luomisen iloa ja **iloa kauniista esineistä**, joissa yhdistyy kauneus ja käytännöllisyys. 4) Käsityö on **taitoa ja tietoa** ratkaista ongelmia. Käsityötaito on lahjakkuutta, joka siirtyy ihmisen mukana ja lisääntyy käyttämällä. Käsityö elää käsityöläisten osaamisena. 5) Käsityö on **mahdollisen muotoilua**, jossa voima on muodon vapauden ja materiaalin vaatimusten tasapaino. Käsityössä prosessi ja produkti ovat erottamattomia. 6) **Käsityöläinen** on uuden ajan yrittäjä, joka vahvistaa paikallisyhteisöä. 7) Käsityö on **kiertokulkua**, jossa tuotteet ovat kestäviä ja palautuvat lopulta luonnon kiertokulkuun. 8) Käsityö kuuluu **tulevaisuuteen**. Ihmisen perustavaa laatua oleva käytännön tieto ja uusi teknologia luovat uusia mahdollisuuksia.

Käsityöntekijällä on osaamista, joka merkitsee kykyä ratkaista ongelmia ja luoda uusia innovatiivisia tuotteita. Hyvä käsityöntekijä onkin parhaimmillaan kun tarvitaan luovia ratkaisuja. Käsityöläisen osaaminen on ns. hiljaista tekijän tietoa, jota on vaikea ilmaista sanallisesti tai siirtää toisille. Se on pääomaa, joka liikkuu tekijän mukana. Siksi monet käsityöyritykset ovat hyvin henkilöityneitä yrittäjään itseensä. Käsityö on tiedonrakentamista ja käsityötaito on pääomaa, joka kasvaa ja kehittyy sitä enemmän mitä enemmän sitä käytetään ja sitä voidaan soveltaa aina uusiin tilanteisiin.

Käsityöläisen asiakkaalle käsityö merkitsee yleensä tuotetta, johon valmistusprosessi on tuonut hänelle merkityksellistä lisäarvoa. Merkitys voi olla esimerkiksi tuotteen kiintoisa historia, joka saattaa kytkeytyä asiakkaan omiin juuriin. Tuote voi olla käsityötaidon ansiosta uniikki, erilainen ja persoonallinen ja näin se kiehtoo asiakasta ja toimii hänen persoonansa vahvistajana. Asiakas saattaa myös arvostaa sitä, että esine on valmistettu paikallisesti ja ympäristömyönteisesti. Käsityötuote voi parantaa elämän laatua tuomalla jokapäiväiseen elämään jotain hyvää. Monesti se täyttää yksilöllisen tarpeen ja voi auttaa erottautumaan ja tuomaan esiin tuotteen käyttäjän persoonallisuutta.

Käsityö voi olla myös elämys ja mahdollisuus oppia jotain uutta. Käsityöläisen tuottama palvelu on tällöin esimerkiksi työnäytös tai tapahtuma, johon asiakas itse osallistuu valmistamalla haluamansa tuotteen. Käsityötaidon ansiosta voidaan myös säilyttää vanhoja esineitä ja kunnostaa niitä yhä uudelleen. Pääsemme kurkistamaan jopa vuosituhansien takaiseen elämään vanhojen rakennusten ja esineiden kautta. Katkeamaton käsityöosaamisen perinne yhdistää meidät aikaisempaan elämään.

Onnistunut tuote saattaa syntyä parhaiten niin, että käsityöyrittäjä keskittyy vahvimpaan osaamisalueeseensa, luovaan ongelman ratkaisuun ja valmistusprosessin ratkaisemiseen. Hyvä muotoilija voi antaa innovatiiviselle tuotteelle onnistuneen olemuksen. Markkinoinnin ja myynnin osaajat tuovat tuotteen asiakkaan ulottuville. Käsityön erityispiirre on kuitenkin se, että käsityöntekijä saattaa vastata yksin kaikista tuotantoprosessin vaiheista. Kokonaisvaltainen työ kiehtoo, mutta useimmiten tuottaa tuskaa vastata asioista, joita ei tunne omakseen. Koko prosessin ymmärtäminen on kuitenkin suuri etu. Käsityötaitoon on yhdis-

tynyt ajattelua ja konkreettista tekemistä ja siksi käsityön tekeminen kehittää ihmistä monipuolisesti.

Käsityö työllistää

Käsityön työllistävästä merkityksestä on esitetty erilaisia arveluja ja ne ovat käsityön sisällön määrittelyistä riippuen saattaneet vaihdella suurestikin. Yhtenä pulmana on myös se, että tilastoinnissa on vaikea erottaa pieniä aloja. Käsityöammatit ovat myös muuttuneet. Tilastoista voidaan osoittaa kuinka monen perinteisen käsityöammatin työllistävä vaikutus on voimakkaasti laskenut. Samalla tulisi kuitenkin pohtia sitä, mitkä ovat tämän päivän käsityöammatteja ja mikä näin on käsityön todellinen työllistävä merkitys. Lisäksi on monia ammatteja, jotka eivät ole varsinaisesti käsityöammatteja, mutta joissa käsityötaito on tärkeä osa ammatillisia valmiuksia.

Käsityöammattien määrittelyssä voidaan lähteä puhtaasti niistä ammateista, joissa on kyse tuotteiden valmistuksesta tai tarkastella kaikkia ammatteja, jotka jotenkin ovat mukana käsityötuotteen elinkaaren aikana. Tarkasteltaessa käsityön yhteiskunnallista painoarvoa on mielestäni lähdeittävä laajemmasta määrittelystä ja otettava mukaan kaikki ne ammatit, jotka mahdollistavat käsityötuotteiden aikaansaamisen ja sen, että ne päätyvät käyttäjille.

Kauppa- ja teollisuusministeriön yhdessä Käsi- ja taideteollisuusliiton kanssa tekemä selvitys, *Käsityöyritysten tila ja kehitys. Vuoden 2000 barometri*, antaa viitteitä myönteisestä kehityksestä. Selvitystä varten haastateltiin 300 päätoimista käsityöyrittäjää. Käsi- ja taideteollisuustoimialaan kuuluvat yritykset ovat kokoluokaltaan suurimmaksi osaksi alle 10 henkeä työllistäviä yrityksiä, joiden määrä laskentavasta riippuen on Suomessa noin 13000-18000 kappaletta. Puhtaasti kädentaitoihin tuotantonsa perustuvia käsityötoimialan yrityksiä on noin 13000 kappaletta ja ainakin osittain kädentaitoihin tuotantonsa perustuvia yrityksiä noin 18000 kappaletta. Käsityöyritykset työllistävät keskimäärin 2,1 kokopäivätoimista henkilöä/yritys yrittäjät mukaan luettuna, joten niiden työllistävä vaikutus on noin 27000-38000 henkeä.

Enemmistö käsityöyrittäjistä on naisia (67%) ja alle puolet on iältään alle 45-vuotiaita. Koulutustaustaltaan käsityöyrittäjät ovat tyypillisimmin ammattikoulun tai –kurssin käyneitä. Opistotasoisena tutkinnon oli suorittanut joka kolmas ja korkeakoulututkinnon joka kahdestoista.

Jotta käsityöllä voisi elää tarvitaan paljon. Kaikki käsityöläiset tietävät että ala ei ole mitenkään helppo, mutta monella tavalla myönteinen. Käsityöläisyys edellyttää suurta omaa kipinää lahjakkuutta, uskoa asiaansa ja yritteliäisyyttä. Asiakas kohtaa tuotteen, jonka on oltava jotenkin kiinnostava, että se huomattaisiin. Siinä tulee olla jokin kiehtova tekijä ja sen tulee antaa asiakkaalle lisäarvoa. Käsityö on harvoin asiakkaalle itseisarvo. Käsityönä valmistaminen on perusteltua, jos se antaa lopputuotteelle jotain lisää. Käsityötä, käsityöläisen arvokkainta pääomaa ei kannata tuhlaata vaan käyttää harkiten. Tuotteet kannattaa tehdä järkevästi, jotta niistä tulisi markkinoitavissa olevia ja hinta olisi perusteltu.

Käsityöelinkeinon asema on ollut jatkuvasti eri syistä uhattuna. Teollistuminen ja automaatio vähensivät käsityöammattien merkitystä ja moni ammatti kuoli tai muuttui harrastustoiminnaksi. Viime vuosina alan aikaisempi heikkous, työvaltaisuus on noussut vahvuudeksi. On käynyt selväksi, että suurteollisuus ei enää lisää työpaikkoja, vaan valtaosa uusista työpaikoista syntyy työvaltaisiin pienyrityksiin. Tällöin käsityöammatit ovat jälleen mahdolli-

suus. Käsityömaista tai käsiteollista tuotantoa puoltavat myös ihmisten erilaiset tarpeet ja kestävä kehityksen periaatteen omaksuminen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita paluuta menneeseen vaan toimintaa, jossa hyödynnetään uudet raaka-aineet ja moderni tekniikka.

Yleensä käsityötä ovat vauhdittaneet sota, pula ja lama ja uhannut kehitys. Siten käsityöhön on liitetty määreitä, jotka kiinnittävät sen menneeseen, vanhaan ja takapajuiseen. Käsitys edistyksestä ja kehityksestä on muuttumassa. Siitä mikä joskus oli huono vaihtoehto on tullut hyvä ja monessa asiassa paras.

Koko käsityön kohtalo kilpistyy tuotteisiin ja palveluihin. Jos ei ole hyviä tuotteita, ei ole työtä eikä tarvita markkinointia ja myyntiä. Hyvä tuote on tulos suunnittelu- ja valmistusprosessista, joka lähtee liikkeelle osaamisesta ja ihmisten tarpeiden ymmärtämisestä ja sisältää monivaiheisen ketjun konkreettista tuotantoa ja paljon muita hallintoon, talouteen ja myyntiin liittyviä toimintoja. Joskus tästä kaikesta vastaa yksi ihminen, mutta monesti ja varsinkin toiminnan ollessa laajaa ketjussa on mukana monta erilaista osaajaa.

Käsityö elämän kohokohtana

Käsityön merkityksiä koskettelevaa tutkimusta ovat tehneet ainakin tutkijat Pirkko Anttila, Pentti Metsämuuronen, Kaija Heikkinen ja Maaria Linko. Itse olen myös tehnyt kyselyn kolmelle neuleharrastekurssiryhmälle. Kaikissa näissä tutkimuksissa korostuu käsityön merkitys naisille. Naiset ovat ahkerampia harrastajia ja näin heidän näkökulmansa tulee painotusti esiin. Todennäköisesti tulokset antavat viitteitä käsityön merkityksestä yleensä ihmisille. Mukana olevat ovat itse valinneet käsityön harrastuksensa kohteeksi. Monelle ihmiselle esimerkiksi musiikki tai kirjallisuus voivat antaa vastaavia elämyksiä.

Metsämuuronen (1995 ja 1997) on tutkinut harrastuksia ja omaehtoista oppimista ja yhtenä ryhmänä mukana ovat olleet käsityön harrastajat. Metsämuuronen esittämissä tuloksissa korostuu vahvasti harrastajan oman henkilökohtaisen sitoutumisen merkitys ja sitoutumisen vaikutus haluun kehittää taitojaan. Metsämuuronen mukaan käsityöharrastuksissa korostuvat luomisen tarve, mielikuvitus ja hyötymotiivi sekä uteliaisuus. Taitotason kasvaessa sosiaaliset motiivit saivat enemmän painoarvoa.

Anttila (1983) tuli 1980-luvun alussa tekemässään tutkimuksessa siihen tulokseen, että käsityössä prosessilla sinänsä on suuri merkitys. Tutkimus käsitteli käsityön arvopäämääriä ja tutkimuskysymykseksi oli asetettu prosessi vai produkti. Tutkimus osoitti, että käsityötä kohtaan tunnettavat asenteet ovat ensisijaisesti käsityön tekemiseen eli varsinaiseen prosessiin liittyviä positiivisia asenteita. Tuotosta kohtaan tunnettavat asenteet ovat toissijaisia ja kolmannella sijalla asenteet tuotteen funktiota kohtaan, jolloin sillä nähdään olevan taloudellista ja kodin viihtyisyyttä kohentava vaikutus.

Tekemäni kysely kolmen perinteisiä neulepaitoja käsittelevän kurssin osanottajille tukee Anttilan tulosta. Vastaajat pitivät sekä tuotosta, että valmistusprosessia tärkeinä, mutta prosessi koettiin hieman produktia tärkeämmäksi. Lisäksi kyselyssä tuli selvästi esiin käsityön tuottama ilo harrastajilleen. Harrastus oli myötäillyt ja joutanut eri elämänvaiheissa, toiminnut stressinlaukaisijana ja auttanut pääsemään vaikeiden elämänvaiheiden yli. Käsityö oli myös tarjonnut mahdollisuuden olla omien ajatusten kanssa. (Luutonen 1992) Monen ihmisen on vaikea löytää tai sallia itselleen aikaa keskittyä omiin ajatuksiin. Esimerkiksi perheelle saattaa olla vaikea perustella, että nyt olen omien ajatusteni kanssa. Käsityö on saattanut tarjota tämän tilan.

Heikkinen (1996 ja 1997) on tutkinut Pohjois-Karjalan kyllien naisten käsityön harrastamista. Hän katsoo vastaavasti kuin Anttila, että käsityöntekijöille tekeminen on ensisijaista, mutta toteaa, että prosessia on vaikea erottaa produktista. Prosessina käsityö on iloa ja työtä, lepoa ja ponnistusta. Heikkinen päätyi siihen, että käsityö on osa persoonallisuutta ja identiteettiä ja se tuottaa tyydytystä ja kohottaa itsetuntoa. Tyydytystä tuo erityisesti yhä vaikeampien tekniikoiden hallinta ja taitojen osaamista arvostetaan. Heikkisen mukaan käsityön tekemisen kokemusten positiivisuus tai negatiivisuus ovat yhteydessä tekemisen vaikeusasteeseen. Tähän puolestaan vaikuttaa kunkin käsityötekniikan oppimistapa ja tekemisen määrä. Liian helppo tai liian vaikea tekeminen ei ole miellyttävää.

Elämysten jäljillä –kirjoituskilpailu, joka liittyi taiteen ja kirjallisuuden koettuja vaikutuksia selvittävään tutkimushankkeeseen tuotti paljon kiinnostavaa tietoa mm. taiteen ja käsityön merkityksistä. Koko laajan hankkeen yksi keskeinen ajatus on se, että oman elämän merkityksen löytäminen on jokaiselle ihmiselle tärkeää, jopa elintärkeää (Eskola 1998). Käsityötä ja taidetta käsittelevät omaelämäkerrat vahvistavat ajatusta. Aineiston käsitellyt Linko (1998) tulkitsee, että taiteen tekeminen merkitsee ”itseksi tulemista”, oman itsensä kanssa keskustelemista, elämän merkitykselliseksi kokemista. Elämykset ovat yksilöllisiä, mutta samalla yksilö on yhteisön jäsen ja monesti on tärkeää tavata käsityöpiirissä muita ihmisiä. Käsityössä on usein kyse itsensä toteuttamisesta. Taide voidaan nähdä toimintamuotona, jossa on mahdollista etsiä paikkaansa muuttuvassa maailmassa. Yleisesti on kyseessä yksilön pyrkimys suurempaan psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Eräät kirjoittajat ovat kertoneet kuinka ovat selvinneet vaikeista elämäntilanteista ja kyenneet säilyttämään otteen arkipäivään käsitöiden avulla.

Taiteen- ja käsityön tekemisen ilo syntyy sekä tekoprosessin tuottamasta nautinnosta, uppoutumisesta tekemiseen että tuon tekemisen funktiosta. Funktiolla Linko (1998) viittaa sekä tekemisen terapeutisuuteen, onnistuneeseen työhön, syventyneeseen käsitykseen omasta itsestä, mielenrauhaan ja oman identiteetin vahvistamiseen. Siten kirjoittajan nyp-läämä liivi on paitsi todellinen esine myös elämän arvioinnin väline. Taide, käsityöt ja visuaalisuus tuottavat joillekin ihmisille voimakkaita elämyksiä jo lapsena. Varhaiset onnistumisen elämykset ja muilta saatu positiivinen huomio jäävät mieleen käännekohtana, jota on käytetty minän rakentamisessa.

Edellä referoiduissa tutkimuksissa ovat esillä käsityön myönteiset vaikutukset. Niissä ei näy käsityön mahdollisesti joillekin ihmisille aiheuttama ahdistuksen ja epäonnistumisen kokemus. Syy siihen, että esillä ovat vain myönteiset asiat johtuu todennäköisesti siitä, että lähtökohtana ovat olleet käsityötä vapaaehtoisesti harrastavien ihmisten kokemukset. Käsityön tekeminen sinänsä on merkityksellistä ja siitä tulee osa tekijän persoonallisuutta ja se on tapa toteuttaa itseään ja vahvistaa identiteettiään. Käsityö tarjoaa tilan olla omien ajatusten kanssa. Käsityö on iloa, työtä, lepoa ja ponnistusta ja sillä pyritään fyysiseen hyvinvointiin. Näiden asioiden painoarvoa ollaan ehkä ymmärtämässä, vaikka käsityön harrastamiseen suhtautuminen ei aina ole myönteistä. Monesti harrastus on jouduttu naamioimaan käsityön muiden kuten taloudellisten merkitysten taakse. Nämä ovat luonnollisesti hyvin tärkeitä, mutta myös ihmisen kasvuun liittyvät asiat ovat yhteiskunnallisesti vaikuttavia.

Mielestäni Suomessa hyvää vastakaikua saavuttanut professori Mihaly Csikszentmihalyin (1997) esittämä teoria Flowsta elämän merkityksellistäjänä voi toimia yhtenä selityksenä sille, että monet kokevat esimerkiksi käsityön tekemisen tärkeänä elämässään. Csikszentmihalyin lähtökohtana on miettiä sitä, kuinka jokainen ihminen voi luoda erinomaisen elä-

män. Flow-kokemukset voivat syntyä työssä, mutta useimmille ne liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin. Flow-kokemus tarkoittaa tilaa, jossa ihmisen tietoisuus on keskinäisessä tasapainossa olevien kokemusten täyttämä. Mitä tunnemme, toivomme ja ajattelemme on tasapainossa. Tämä voi tarkoittaa vaikka kuorolaulua ja jollekin tunne voi syntyä työssä tai haasteellisen käsityön parissa. Flow-toiminnoille on tyypillistä se, että ihminen voi keskittyä selkeisiin ja sopusointuisiin tavoitteisiin ja toiminta tarjoaa välitöntä palautetta. Usein Flown liittyy se, että haasteen suorittaminen edellyttää ihmisen koko osaamista ja tehtävä on juuri ja juuri hallittavissa.

Csikszentmihaly katsoo, että flow ei ole sama asia kuin onnellisuus. Ihminen voi olla onnellinen jonkun passiivisen toiminnan parissa kokematta flowta. Flowta seuraava onnellisuus on sen sijaan itse aikaansaamaamme. Flow johtaa ihmisen kasvuun ja uusien taitojen opettelemiseen. Se toimii kuin magneetti nostaen haasteiden ja taitojen astetta. Melkein mikä tahansa toiminta voi aikaansaada flowta. Siten elämämme erinomaisuus ei riipu siitä, mitä teemme vaan siitä miten sen teemme.

Kaikkiaan on kyse siitä, että toiminnoilla tulisi olla selvät päämäärät ja säännöt ja välitön palaute. Käsityön teossa näin on usein kun tavoitteena on aikaansaada jotain konkreettista tietyllä tavalla ja jokaisen vaiheen aikaansaaminen toimii palautteena. Käsityöntekijä pyrkii yleensä myös kehittämään taitojaan ja vastaanottamaan yhä vaativampia haasteita ja saattaa kokea näiden parissa elämänsä kohokohtia. Käsityö on hyvä keino saada elämäänsä mielekästä sisältöä, kokea elämän kohokohtia ja vahvistaa omaa minäänsä, jättää maailmaan omia kädenjälkiään. Tästä syystä on erittäin tärkeä asia, että Suomessa kädentaidot ovat vahvat ja on väyliä oppia, harrastaa ja tehdä käsityötä. Käsityö löytää kunakin aikana omat uudet ilmenemismuotonsa hyödyntäen mm. kehittyvää teknologiaa.

Lähteet

Airaksinen, T. (2001) Taideaineet haaveen ja hyödyn puristuksessa. Helsingin Sanomat 30.10.2001. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö, B 7.

Anttila, P. (1983) Prosessi vai produkti? Tutkimus käsityön asenteista ja arvopäämääristä. Helsinki: Kouluhallitus. Kokeilu- ja tutkimustoimisto. Tutkimusselosteita no 43.

Csikszentmihaly, M. (1997) Finding Flow. The Psychology of Engagement with Everyday Life. New York: Basic Books.

Eskola, K. (1998) Taide ja kirjallisuus elämän voimana. Teoksessa Eskola, K. (toim.) Elämysten jäljillä. Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämäkerroissa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 13-22.

Heikkinen, K. (1996) Mikä on kaunista käsityötuotteessa? Teoksessa Niininen, P. (toim.) Tuote kulttuurissa. Esseitä yhteisön ja tuotteiden vuorovaikutuksesta. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. Koulutuskeskus, 88-95.

Heikkinen, K. (1997) Käsityöt naisten arjessa. Kulttuuriantropologinen tutkimus pohjoiskarjalaisten naisten käsityön tekemisestä. Helsinki: Akatiimi. Artefakta 4.

Käsityörytysten tila ja kehitys. Vuoden 2000 barometri. (2001) Helsinki: Käsi- ja taideteollisuusliitto ja Kauppa- ja teollisuusministeriö.

Linko, M. (1998) Paperille, kankaalle ripustan unelmani, pelkoni, vihani. Teoksessa Eskola, K. (toim.) Elämysten jäljillä. Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämänkerroissa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 311-378.

Luutonen, M. (1992) Kansanomaisen käsityön symboliarvo. Tutkimus korsnäsinpaidasta. Sivulaudaturtyö (painamaton). Helsingin yliopisto. Käsityönopettajan koulutuslinja.

Metsämuuronen, J. (1995) Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen. Sitoutuminen, motivaatio ja coping. Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 146.

Metsämuuronen, J. (1997) Omaehtoinen oppiminen ja motiivistruktuurit. Helsinki: Opetushallitus. Tutkimus 3/1997.

Poimintoja itse tekemisen merkityksistä huonekalumuotoilun historiassa

Maija Mäkikalli, FM

Graduate School on Cultural Interaction and Integration (University of Turku)

Future Home Graduate School (UIAH Helsinki)

University of Turku, Cultural History

20014 Turku, Finland

tel. +358-2-333 6284

mobile +358-40-7716454

fax. +358-2-333 6200

Tekemisen tapa on olennainen elementti kysyttäessä taideteollisuuden luonteen määrittämisestä kautta koko kyseisen ilmiön historian. Taideteollisuusinstituution keskeiset tekijät - yhdistys, koulu ja esinekokoelma - synnyttiin 1870-luvulla eli Suomen ns. ensimmäisen teollistumiskauden alkuvaiheessa. Varsinainen suunnittelijakoulutus alkoi Suomessa 1900-luvun alkuvuosina, ja suunnittelijoiden ammattijärjestö, Koristetaiteilijoiden Liitto Ornamo perustettiin vuonna 1911. Teollistumiskytköksistä huolimatta taideteollisuudelle oli pitkään ominaista selkeä suuntautuminen käsityöhön. Käsityötä kehittävät tahot kuten Suomen Käsityön Ystävät tai Suomen Yleinen Kotiteollisuusyhdistys olivat lähellä taideteollisuusväkeä, ja esimerkiksi vuonna 1910 perustettu Kotiteollisuus Oy Pirtti palkkasi koulutuksen saaneita koristetaiteilijoita suunnittelemaan malleja kotiteollisuusväen käyttöön. Vuosina 1920-1931 ornamolaisten tärkeänä toimintamuotona oli erityinen mallilainauskeskus, joka toimi ensin Pirtin ja sittemmin Ornamon omassa kerhohuoneessa Helsingin Taidehallissa. Ornamolaiset olivat myös aktiivinen osapuoli kotiteollisuusväen äänenkannattaja *Käsitemuotoilu* -lehdessä 1920-luvun alkupuolella.

Suunnittelijoiden suhde tehdasteollisuuteen oli vielä 1920-luvulla varsin etäinen. Esimerkiksi kun muutamat huonekalutehtaat lähestyivät suunnittelijoita suurempimittaiseen sarjatuotantoon soveltuvien mallien aikaansaamiseksi (Oy N. Boman Ab:n suunnittelukilpailu vuonna 1922, Oy Stockmann Ab:n kilpailu 1923, Lahden Puuseppätehtaan yhteistyöyritykset 1920-luvun lopulla) tulokset eivät aina olleet lainkaan toivottuja. Suunnitelmat edellyttivät materiaaleja ja tekniikoita, jotka olivat ominaisia käsityölle, eivät laajemmalle sarjatuotannolle. Mutta toisaalta myös ns. teollisessa huonekaluvalmistuksessa perinteiset käsityömenetelmät elivät voimakkaina vielä 20-luvulla.

Taideteollisuusosalalla oli pitkään käytössä monia nimikkeitä, joilla kaikilla tarkoitettiin suunnittelijoiden toimintaa ja heidän suunnittelemaansa esineitä. 1920-luvulla puhuttiin yleisesti koristetaiteesta, mutta myös hyötytaiteesta, sovelletusta taiteesta ja taidekäsityöstä. 1920- ja 1930-lukujen taitteessa, jolloin ala ajautui tuotantotapakysymyksen, muotokielen uudistamisen tarpeen ja kohderyhmän määrittelyn yhdistäneeseen murrosvaiheeseen (ns. funktionalismi ja siihen liittynyt vastustus) arkkitehti P.E. Blomstedt esimerkiksi käytti 'tehdastaitteen' nimikettä viitaten uudella termillä alan kokonaisvaltaiseen uudistumisen tarpeeseen. Teollinen muotoilu syntyi varsinaisesti vasta toisen maailmansodan jälkeen. Nykyinen yleistermi muotoilu kattaa alan moni-ilmeisen taiteen ja esinetuotannon välimaastossa. Pitkässä ajallisessa katsannossa voidaan sanoa, että suomalaiselle taideteollisuudelle on

ollut ominaista taide-elementin vahvuus - mikä on puolestaan tavalla tai toisella liittänyt alan ja sen tekijät läheiseen kontaktiin käsityön kanssa.

1920- ja 1930-luvun taitteen esinesuunnittelun modernisoitumiseen liittyvissä aikalaiskeskusteluissa taideteollisuusväen keskuudessa laajamittaista sarjatuotantoa perusteltiin tuotantomuodon nykyaikaisuudella ja sillä, että näin suunnitellut tuotteet saataisiin laajempien kansankerrosten ulottuville. Samanaikaisesti huonekalualan teollisuusmiehet kannustivat valmistajia rationalisoimaan tuotantotapojaan, sillä tosiseikka oli, että lähes kaikissa huonekalualan tuotantolaitoksissa oli vielä 1920-luvulla kosolti käsityötuotannolle ominaisia piirteitä työn tekemisessä. Käsityölle ominaiset pienet sarjat, jopa tilaustuotanto vastasi parhaiten silloiseen huonekalujen kysyntään, mutta teollisuusmiehet näkivät tilanteen tuottavuuden kasvattamisen esteenä. Frans Schuffert, vastaperustetun Suomen Puusepänteollisuuden Liiton asiamies kirjoitti vuonna 1925: *"jotta puuseppäteollisuus Suomessa voitaisiin saada menestymään ja täyttämään päätehtävänsä sahateollisuutemme valmistaman puolituotteen edelleenjalostajana, on sen siis vapauduttava vastaavalta käsityöammatilta perimistään tuotanto- ja liiketavoista (...) ja erikoistuttava esinelajien mukaan joukkotuotantoa varten"*. 1920- ja 30-lukujen taloustaantuma aktivoi huonekalualan vientiponnistuksia, ja tuolloin arveltiin, että sen myötä, kun suurten vientimarkkinoiden avulla huonekaluvalmistus rationalisoitaisiin 'miljoonien tuotteiden massatuotannoksi', käsityötuotanto häviäisi maasta kokonaan.

Taideteollisuusväen keskuudessa käsityöllä nähtiin kuitenkin olevan keskeinen merkitys taideteollisuustuotteiden luonteen kannalta. Alan keskeinen vaikuttajahahmo Arttu Brummer esimerkiksi kirjoitti, että mikäli huonekalut haluttiin - ja kun ilman muuta monet halusivat - nähdä taidelajina, tuli niihin pystyä tuottamaan sellaisia elementtejä, jotka selkeästi perustelivat tuotteiden asettumisen taide-kategoriaan. Kun uudenaikaista tyyliä edustavissa huonekaluissa oltiin luovuttu koristeleikkauksista ja muusta puumassan 'muovailusta' mm. hygieniasyihin ja ajan 'askeettisen' ja 'ankaran' hengen mukaiseen muotokieleen viitaten näki Brummer esimerkiksi harkiten valitut materiaalit ja niiden huolellisen pintakäsittelyn edelleen mahdollisina 'taidekeinoina'. Nämä keinot olivat tuona aikana nimenomaisesti käsityöperustaisella tuotannolla mahdollisia saavuttaa.

1920-luvun lopulle tultaessa turkulaisella Bomanin huonekalutehtaalla oli jo puolivuosisainen perinne käsityöperustaisesta huonekaluvalmistuksesta. Ammattikuntalaitoksen aikana oman puusepänpoppinsa hankkinut mestari Nikolai Boman perusti vuonna 1871 aluksi pienen verstaan, joka nopeasti suureni, ja käyttöön otettiin höyrykäyttöiset puuntyöstökoneet. Vuonna 1879 liike sai tehtaan privilegiot. N. Bomanin Höyrypuusepäntehtas oli tuotantoarvoltaan Suomen suurimpia huonekalutehtaita aina 20-luvun alkupuolelle asti.

Modernin huonekalutyylin murrokseen Bomanilla vastattiin pitkälti edellä esitetyn brummerilaisen kaavan mukaisesti: huonekalujen muotokieli uudistui, mutta valmistustapa ei. Vuonna 1938 Turun taidemuseossa järjestetyssä Oy Boman Ab:n näyttelyssä Bomanin uusia huonekaluja tervehdittiin tuon ajan lehdissä positiiviseen sävyyn: näyttelyn nähtiin olevan oiva esimerkki uudesta 'taiteellisesta' huonekalusta, jota oltiin jääty vuosikymmenen alun 'tyylihapuilun' jälkeen odottamaton. Käsityöllä oli keskeinen elementtinsä näiden esineiden luonteessa. Nimimerkki Picker. kirjoitti naistenlehti *Hopeapeilissä* näyttelystä seuraavasti: *"Kauniin puuaineksen viimeiseen saakka huoliteltu käsittely (...) luo koristeellisuutta, joka monin verroin korvaa kaikki puuttuvat pikkukauniit 'leikkaukset'. Huonekalut näyttävät jollain tavoin olevan omaa luokkaansa ja persoonallisempia kuin käyttämättömät uudet huonekalut yleensä. Ne tuntuvat ikään kuin eläviltä olennoilta, joita käsi vaistomaisesti pyrkii silittelemään. Ihmettelimme, itseksemme mistä tuollainen vaikutelma yleensä saattoi johtua, ja tu-*

limme siihen lopputulokseen, että sen täytyi olla seurausta siitä, että puusepät ovat polvesta polveen olleet puuseppiä ja työskennelleet vuosikymmeniä saman johdon alaisina - että ammattitaito on siis perinnöllistä - ehkäpä myös siitä, että heille aina on varattu riittävästi aikaa työn suoritukseen. Tällainen periaate ei läheskään aina ole erittäin edullinen. Mutta meidänkin sukupolvemme on vihdoin herännyt huomaamaan, että vain hyviin huonekaluihin saattaa kiintyä. Niinpä aivan nuoret peritkin nykyään yhä useammin haluavat ostaa kotiinsa vain ensiluokkaista tavaraa, vaikkapa eivät voisikaan hankkia muta kuin yhden huonekalun kerrallaan."

Bomanin työntekijöille oli ominaista se, että miehet viihtyivät yrityksessä pitkään. Erityisesti ns. 'taitotöissä' työntekijöiden vaihtuvuus oli vähäistä. Näin siitakin huolimatta, että sodan jälkeen Boman ei pystynyt houkuttelemaan työntekijöitä erityisen hyvillä palkoilla. Vielä tuolloin Bomanille tultiin töihin nuorina oppipoikina, vaikka yleensä alan peruskoulutus olikin hankittu. Nopeasti kävi selville, oliko nuoresta hyväksi työntekijäksi vai ei. Erään silloisen Bomanin työntekijän arvion mukaan Bomanin työntekijöitten keski-ikä 40-luvun lopulla oli todella korkea, peräti 60 vuotta. Carl-Johan Boman puhuikin vuonna 1947 julkisuudessa siitä, miten tärkeää oppipoikien kouluttaminen tehtaissa on. Sodan jälkeen taitavien puuseppien löytyminen oli todella työlästä.

Vasta 1950-luvun alussa Bomanilla tehtiin vakavia suunnitelmia tuotannon luonteen osittaiseksi muuttamiseksi. Tuolloin tehtaan toimintaa kuvattiin seuraavasti: huonekaluja ja sisustuksia tehtiin yksittäistilausten sekä n. 150 varastomallin pohjalta. Vakiomalleista kymmenkuntaa valmistettiin yli sadan kappaleen sarjoissa. Tilausten suorittaminen aloitettiin ilman erityisempää suunnitelmaa ja toimitusaika saattoi pitkittyä, mikäli väliin tuli kiireellisempiä tilauksia. Työ jaettiin konepuuseppien, kiillottajien ja penkkipuuseppien kesken. Lisäksi tehtaalla oli erillinen verho-osa. Työn laatu arvioitiin erittäin korkeaksi, mutta puutteena nähtiin kyvyttömyys suurten sarjojen valmistamiseen. Ehdotettiinkin, että sarjatuotantoa varten rakennettaisiin erillinen rakennus vanhan tehtaan yhteyteen. Kiinnostus laajamittaisen sarjatuotannon aloittamiseen liittyi uudenlaisen asiakaskunnan huomioonottamiseen. Carl-Johan Boman, joka oli tehtaan toimitusjohtaja toisessa polvessa ja koulutukseltaan sisustusarkkitehti ja tehtaan tuotteiden keskeinen suunnittelija aina vuosisadan alusta lähtien, puhui vuonna 1945 isänsä 100-vuotismuistojuhlissa seuraavasti: *"Liikkeen päätehtävänä on, ja on aina ollut, mahdollisuuksien mukaan palvella yleisöä, ja se on vuosikymmenien kuluessa työskennellyt aistikkaiden viihtyisien kotien aikaansaamiseksi, aikaisemmin ehkä usein loistelioiden, mutta nykyisin pyrkimys on suuntautunut laadun ja maun hankkimiseksi myös pieniin yksinkertaisiin koteihin."*

Carl-Johan Boman suunnitteli pieniin koteihin uusia huonekalumalleja, ja juuri näiden sarjatuotannosta oli kysymys. Perinteinen tuotantomuoto oli tarkoitus säilyttää erillisen sarjatuotantolinjan rinnalla. Kävi kuitenkin niin, että omistajavaihdoksen myötä Bomanin 50-luvun alun rationalisointisuunnitelma jäi toteutumatta.

Bomanin huonekalutehtaan kautta suomalaisen esinevalmistuksen historiaan voi piirtää kaaren, joka ulottuu yhdestä vallitsevasta tuotantotavasta toiseen. Käsityö säilytti asemansa aikanaan maan vanhimmassa huonekalutehtaassa aina 50-luvulle asti, ja vielä tämän jälkeenkin ilman, että sen oikeutusta pahemmin kyseenalaistettiin. Eritoten 30-luvulla vakiintuneessa uudessa huonekaluestetiikassa käsityöperinteessä kiinni olevalla tuotantotavalla oli tärkeä sijansa. Muotoilun historian kenttää Bomanin esimerkkiä laajemminkin tarkastellen voi sanoa, että vaikka teollisella tuotantotavalla onkin ollut keskeinen asema alaa koskevissa keskusteluissa ja sen käytännöissäkin on toisaalta myös käsityön rooli on aina ollut vähintään yhtä tärkeä.

Käytännön asiaa ja pienyrittäjyyttä

Päivi Katajamäki

Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia tekstiiliosasto

(Kalvoista ja esityksestä referoinut Ulla Suojanen)

Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia tekstiiliosaston opettaja **Päivi Katajamäki** käsittelee esityksessään käsin tekemistä pienyrittäjyyden näkökulmasta. Hän oli esityksensä pohjaksi selvittänyt sekä käsityöyrittäjien käsityksiä omasta toiminnastaan että koulutuksessa olevien tekstiili- ja vaatetusalan opiskelijoiden syitä alalle hakeutumiseen ja käsityksiä omasta tulevaisuudestaan käsityön parissa.

Katajamäki tiedusteli käsityöyrittäjiltä sitä, miksi he toimivat alalla. Syitä tuli selvityksessä esille monia. Eräille yrittäjyys on elämäntapa, voimakas halu tehdä työtä käsityön parissa. Itsensä toteuttamisen tarve ja halu ongelmien ratkaisemiseen tuli myös esille usein. Samoin se, että käsin tekemisellä voi työllistää itse itsensä ja pystyy tuomaan omaa näkemystensä esille omilla tuotteillaan. Käsityöyrittäjyys on myös ongelmien ratkaisemista ja siksi mielenkiintoista. Lisäksi käsityö tarjoaa ihmisille elämyksiä ja siksi käsin tekemisen perinne pitää säilyttää. Käsityöyrittäjille ovat kestävän kehityksen arvot tärkeitä, käsityössä ei ole ylituotantoa ja se on vastakohta massatuotannolle.

Kysyttäessä yrittäjien mielipiteitä siitä, miten käsityötä arvostetaan, tuli esille, että pääasiassa arvostus on kohdallaan, ihmiset ymmärtävät käsityön ja teollisen työn eron, ja myös siitä johtuvan hintaeron. Useimmat asiakkaat arvostavat ensisijaisesti tuotteiden yksilöllisyyttä ja persoonallisuutta. Erään yrittäjän mielestä nämä piirteet ovatkin tärkeimmät ja vasta sitten varsinainen käsin tekeminen. Selvityksen mukaan ihmiset pitävät tuotetta kuvaavista tarinoista, koska niissä löytyy taustaa tuotteelle, ja syy sille, miksi tuote on olemassa. Usein tuote ostetaan lahjaksi, ja erityisesti silloin tarinalla on merkitystä.

Erään yrittäjän mielestä käsin tekemisellä ei ole itseisarvoa, vaan se on vain tapa tuottaa tuotteita. Toinen yrittäjä taas sanoo, että hyvä käsityötuote on arvo sinänsä. Arvokkaana käsityön tekemistä pidettiin myös siksi, että se ruokkii aivoja.

Yrittäjien mielestä asiakkaat odottavat tuotteilta yksilöllisyyden lisäksi laatua. Koska käsityönä tehdyt tuotteet ovat hintavia täytyy niiden olla myös hyviä. Asiakkaat vaativat tuotteelta käyttöarvoa, kestävyyttä ja hyvää viimeistelyä. Käsintehtyjen tuotteiden edellytetään olevan kotimaisia, aidoista luonnonmateriaaleista valmistettuja. Tuote ei saa olla "krääsää".

Käsityöyrittämisessä koettiin melko paljon vaikeuksia. Yhtenä mainittiin työtehtävien suuri kirjo, pitää osata suunnitella, valmistaa, myydä ja markkinoida. Tästä johtuu ajankäytön organisointiongelmat. Toisaalta tämä tuo myös positiivista vaihtelua, mutta kun yrittäjä pyrkii tekemään kaiken itse, jokin osa-alue voi jäädä tekemättä. Jos taas palkkaa työntekijän, ovat työnantajan lisäkustannukset erittäin suuret pienelle yritykselle.

Kysyttäessä käsityöyrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä tuli esille mm. seuraavia asioita. Yhteiskunnalle on arvokasta kun ihmiset luovat itse itselleen työpaikan ja työllistävät itsensä ja sen kautta monta muutakin ihmistä. Käsityöyrityksen nähtiin pyörittävän osaltaan tätä yhteiskuntaa tuottavassa toiminnassa. Tällä tavalla käsityöyrittäjä pystyy omalta vähäiseltä osaltaan vaikuttamaan yhteiskunnan kehitykseen ja tätä kautta myös yksilön hyvinvointiin. Käsityöyritys luo lisäksi paikallista ja kansallista identiteettiä.

Toisena pääkysymyksenä Katajamäen selvityksessä oli se, miksi tekstiiliosaston opiskelijat olivat hakeutuneet taideakatemiaan opiskelemaan tekstiili- tai vaatetusalan artonomitutkintoa. Vastauksissaan useat opiskelijat korostivat haluaan oppia uusia tapoja tehdä käsitöitä ja siten laajentaa näkökulmaansa käsitöiden tekemiseen. Taiteellisen otteen ja suunnittelutaitojen lisääntyminen koulutuksen aikana koettiin myös tärkeäksi. Hyvä ammattitaito, arvostettu tutkinto ja mahdollisuus käyttää omaa luovuutta persoonallisella tavalla mainittiin lisäksi syynä hakeutua alan koulutukseen.

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös tulevaisuuden suunnitelmia. Useat opiskelijat pitivät todennäköisenä, että he tulevaisuudessa toimivat alan yrittäjinä, joko yksin tai verkottuneina muihin käsityöläisiin. Monille tämä oli itsestäänselvyys, jo käsin tekemisessä nähtiin 'yrittäjän leima'. Tai 'taiteilija elättää itse itseään', kuten eräs opiskelija asian ilmaisi.

Monia opiskelijoita tuntui kuitenkin pelottavan yrittäjyyden riskit, pitkät työpäivät ja suuri vastuu. Käsityön tuottoisuuteen ei luotettu, ainakin oletettiin, että vain todella ainutlaatuisten tuotteiden suunnittelija ja valmistaja voi elää käsityöllä. Pelättiin myös, että käsityön tekemisestä katoaa nautinto, kun 'on kiire tehdä sarjaa tai kehitellä design-tuotteita'. Eräs opiskelija toteaa, että 'itselle on kiva tehdä, toisille ei'.

Mitä tarinat kertovat näyttelyn käsityötuotteista?

Ulla Suojanen

Åbo Akademi

Käsityökasvatuksen professori emerita

(Valokuvat: Raimo Suojanen)

Itse tehty -näyttelyn järjestäjät toivoivat ihmisten toimittavan näytteille asetettavaksi jonkin *itsetehdyn tuotteen*. Tuote voi olla alusta loppuun itse valmistettu tai ryhmätyön tulos, jopa aikoinaan kesken jäänyt työ. Kestävän kehityksen teemaan liittyen toivottiin myös korjattuja tai uudistettuja tuotteita, joissa vain osa on itse tehtyä. Itsetehdyn tuotteen valmistusmateriaali oli täysin vapaa, se saattoi olla esim. tekstiili, nahka, puu, metalli, savi, kivi, lasi tai paperi.

Tavoitteena oli saada näytteille sekä taitavien käsityöntekijöiden että ihan tavallisten itsetekijöiden tuotteita. Tuotteisiin pyydettiin liittämään lyhyt *tarina*, jossa toivottiin kerrottavan mm. seuraavista asioista: tuotteen syntyhistoria ja valmistusprosessi, tuotteen ja sen tekemisen merkitys tekijälle ja muille. Näyttelystä tiedotettiin sekä paikallisradion ja lehdistön että sähköpostilistojen ja henkilökohtaisten kontaktien avulla.

Kymmenet käsityöntekijät vastasivat kutsuun tuoda itse tekemiään esineitä ja niihin liittyviä tarinoita näytteille asetettaviksi. Töitä tuli useita satoja yli 60:lta tekijältä. Esillä oli hyvin monenlaisia käsityön tuotteita: moottoripyörästä pannulappuihin. Toinen kiinnostava seikka on se, että näyttelyesineet rikkoivat perinteisiä rajoja nk. naisten ja miesten käsitöistä. Voimme nähdä miesten kirjoman ristipistotaulun, virkkaustöitä ja nuoren pojan neulomat sukat, toisaalta naisten tekemiä kivi-, puu- ja metallitöitä. Hyvin monissa töissä toteutui myös materiaalin uudelleenkäyttö, joka tukee Tulevaisuuden tutkimusseuran Turun toimintaryhmän tavoitetta, vaikuttamista kestävän kehityksen toteutumiseen.

Näyttelyn mielenkiintoisin anti oli kuitenkin se, miksi käsitöiden harrastajat olivat päätyneet valmistamaan juuri sellaisia tuotteita, joita näyttelyssä oli esillä. Töiden mukaan liitetyt tarinat kertovat esineiden taustasta hyvin mielenkiintoisia asioita. Seuraavassa tarkastellaan näyttelyyn tuotuja käsityötuotteita kansainvälisen muotoilun teoreetikon Viktor Papanekin esittämän teoreettisen mallin mukaan. Kirjassaan *The Green Imperative, Ecology and Ethics in Design and Architecture* (1995) Papanek esittää viimeisen version tuotteiden funktiokokonaisuusmallistaan, jota on paljon hyödynnetty käsityön tutkimuksessa. Papanekin mukaan tuotteita voidaan arvioida kuuden funktion näkökulmasta. Tarvefunktio (*need*) selvittää, miten tuote vastaa inhimillisen elämän eri tarpeisiin. Menetelmäfunktio (*method*) käsittää tuotteessa ja sen valmistamisessa käytetyt materiaalit, työvälineet ja tuotantoprosessit. Käyttöfunktiossa (*use*) tarkastellaan sitä, miten tuote toimii joko käyttöesineenä, kommunikointivälineenä tai symbolina. Estetiikkafunktio (*aesthetics*) käsittää tuotteen esteettisen muodon, värin tai pintarakenteet. Assosiaatiofunktioon (*association*) liittyy tuotteen herättämät miellelyhtymät. Viimeisenä funktiona Papanek esittää tuotteen ympäristövaikutusten arvioinnin (*consequences*). Nämä kuusi funktiota ovat sekä Papanekin mukaan että aikaisempien tutkimusten perusteella (esim. Suojanen 1991 ja Anttila 1993) kuitenkin vuorovaikutuksessa keskenään, ja ne esiintyvät vain harvoin täysin puhtaina. Tämä tuli esille myös näyttelyyn tuotujen töiden tarinoista.

Perinteinen syy tehdä käsitöitä on tuotteesta saatava hyöty. Monissa näytteillä olevien töiden tarinoissa tuleekin esille tuotteiden **käyttöfunktio**. Käsitöiden tekemiseen on monel-

le ollut ainakin jossakin elämänsä vaiheessa taloudellinen syy. Esimerkkeinä tästä ovat nahkapaloista tehty pusakka ja virkattu lakkiaismekko. Taidokkaasti toteutetun nahkapusakan tekijä kertoo menneensä naimisiin leskimiehen kanssa, jolla oli neljä pientä lasta. Vaatteiden tekeminen itse helpotti tässä vaiheessa huomattavasti uuden perheen taloudellista tilannetta. Selvä käyttöfunktio on myös halvaantuneelle isälle valmistetussa istuintuessa, jolla helpotetaan isän hoitoa kotona. Istuintuki on myös erinomainen esimerkki luovasta ongelmanratkaisusta, jossa on onnistuttu suunnittelemaan ja valmistamaan aivan uudenlainen tuote.

Hyötytarkoituksella tehdyissä töissäkin tulee selvästi esille pyrkimys esteettisyyteen, joka onkin yksi käsityön perusteita. Vaikka **esteettisyysfunktio** tulee esille lähes kaikissa tuotteissa, erityisesti koriste-esineissä, se silti on vain harvoissa tarinoissa keskeinen syy tehdä käsitöitä. Esteettisyysfunktio liittyykin tarinoiden ja töiden perusteella selvimmin kaikkiin muihin funktioihin. Käsityöntekijä tuntee aina pyrkivän myös kauneuteen, vaikkakin tuotteen perimmäinen tarkoitus on muualla.

Menetelmäfunktio tulee esille melko monessa työssä ja tarinassa. Toisille tekijöille tärkein on ollut käytetty materiaali, valmistustekniikka tai työväline. Monet työt kuvastavat tekijän rakkautta käyttämäänsä materiaaliin. Itse materiaalin työstäminen näyttää olevan niin mielenkiintoista, että jo se on riittävä motivaatio tehdä käsitöitä. Esimerkkinä tällaisesta ovat lasinpuhaltajamestarin uniikkityöt, joissa pitkän ammattiuran lasiteollisuudessa tehnyt mestari haluaa jatkuvasti kokeilla vaikeasti työstettävän materiaalin mahdollisuuksia. Eräissä lasitöissä tulee selvästi esille myös assosiaatiofunktio. Esimerkkinä näistä ovat matkakumppaneille tehdyt muistoesineet, jotka signeerauksineen tuovat vuosikausia myöhemminkin mieleen yhteisesti koetut matkaelämykset.

Elämäntyönsä vaatetuslalla tehnyt nainen kertoo elävästi suhteestaan uuteen työskentelymateriaaliin ja vielä ilostaan siitä, että jälkikasvukin on kiinnostunut samasta materiaalista:

"Tuli eläkkeen aika, kivet ottivat omansa. Olin ikuinen 'kivitasku'. Oma luovuus ja taito löytyivät kursseilta. Palkitsevaa on sisäinen ilo omasta onnistumisesta. Materiaalini on usein kivi, jonka yli kävellään ja olen ikään kuin 'aateloinut' ne. Kannustavinta on 6- ja 9-vuotiaitten lastenlasteni omistamat pienet kivenkeräyslaukut ja innostus kiviin."

Edellä siteerattu kauniisiin kivikoruihin liitetty tarina on selvä osoitus eri funktioiden vuorovaikutuksesta. Itse kivi materiaalina että sen käsittelytekniikat kuuluvat menetelmäfunktion piiriin, tekijän tuntema sisäinen ilo kuvaa tarvefunktiota ja kivien 'aatelointi' ilmentää assosiaatiofunktiota. Käyttö- ja estetiikkafunktiokin ovat läsnä tuotteissa, vaikka niistä ei itse tarinassa puhutakaan.

Rakkaus materiaaliin tulee esille myös lukuisia puuesineitä näyttelyyn jättäneen taitajan töissä. Kaikissa tekijän töissä on vahvasti mukana menetelmäfunktio materiaalien, työtekniikoiden ja työvälineiden loistavassa käytössä. Assosiaatiofunktio sen sijaan tulee mukaan 'Herrojen työkalusarjaksi' ristityissä esineissä: ketjuvartistet lapio, saha, vasara ja kirves, jotka on tehty pahimpana lamavuonna 1993, ottavat selvästi kantaa virkamiesten päätöksentekovauhtiin. Sen sijaan käyttöfunktio puuttuu tästä työkalusarjasta kokonaan. Tekijällä on muutenkin aivan erityinen suhde satoihin valmistamiinsa puuesineisiin. Ne on kaikki signeerattu, mikä ei ole tavallista käsitöissä.

Mielenkiintoinen esimerkki menetelmäfunktiosta on 12-vuotiaan pojan kommentti kutomistaan sukista:

"Olen sitä mieltä, että meidän pitäisi kunnioittaa sukkiä enemmän, vaikka koneethan ne nykyisin tekevät."

Poika on ilmeisesti kokenut merkitykselliseksi nimenomaan sukkiien valmistustekniikan, käsin kutomisen eli neulomisen, koska hän vertaa sitä koneelliseen prosessiin.

Assosiaatiofunktio on tarinoiden perusteella tärkein syy tehdä käsitöitä. Esimerkkinä miellelyhtymien voimakkaasta vaikutuksesta on neulepusero, jossa on riimuaiheinen koristeilu. Tekijä kuvaa työtään seuraavasti:

"Riimut ja niihin liittyvä salaperäisyys, arkaaisuus ja pakanallisuus ovat aina kiehtoneet minua. Muinaiset riimukirjoitukset ovat vahvasti vaikuttaneet eurooppalaisen ihmisen kulttuuriperimään, tunnen ne osaksi itseäni, juuriani."

Kuolleiden koiriensa villoista kudottujen neuletöiden tekijä on otsikoinut tarinansa "Vain muistotko elävät?" Tekijä kertoo seuraavaa:

"Tässä todella muisto rakkaista ystäväistäni Jimistä ja Fanyasta. Olen itse karstannut, kehännyt ja kutonut nämä muistoksi itselleni."

Neulottujen patalappujen tekijä on löytänyt äitinsä jäämistöstä jätesäkillisen villalankoja, joista hän on neulonut 'äiti Teresan peitteitä'. Hän on kuitenkin halunnut säilyttää itsellään muutamia palasia, joissa on sitä keltaista lankaa, josta äiti oli kertonut sotien aikana neuloneensa puvun. Patalappujen näkeminen tuo siten mieleen edesmenneen äidin.

Vaikka käsityöntekijöitä usein pidetään yksinäisinä puurtajina, kuvastuu hyvin monissa tuotteissa tekijän sosiaalinen luonne ja halu paneutua tuotteen saajan persoonaan. Läheisille henkilöille tehdyt lahjaesineet ovat oiva esimerkki tästä. Niiden tekijät eivät ole säästäneet aikaa ja mielikuvitusta lahjaesineitä suunnitellessaan ja tehdessään.

Pieniä puuesineitä lahjaksi tekevä nainen kuvaa toimintaansa seuraavasti:

"Jokainen tekemäni on henkilökohtainen: Saaja on numero ykkönen, sitten seuraa idea, jota seuraa tekeminen."

Assosiaatiofunktioita kuvaa selvästi myös aikaisemminkin mainitun puunkäsittelyn mestarin rakkaudentunnustuksena visakoivusta veistämä sydän, jonka lävistää nuoli, jossa on kaksi sormusta. Tekijä kertoo tehneensä työn lepyttääkseen vaimoaan, koska 40-vuotishääpäivä oli päässyt unohtumaan. Tässä työssä on vahvasti esillä myös menetelmäfunktio, sillä puumateriaalin erittäin taidokas työstäminen on tärkeä osa tekijän toimintaa. Sen sijaan käyttöfunktioita ei tässäkään esineessä ole olemassa.

Assosiaatiofunktioita edustaa myös taidokas Korsnäsin villapaita, jonka merkityksistä tekijä on väitellyt tohtoriksi. Luonnollisesti myös menetelmäfunktio on läsnä tässä teknisesti vaativassa villapaidassa, jossa yhdistyy sekä kirjovirkkaus että neulonta.

Mielenkiintoista on havaita, miten funktioiden painotus voi muuttua vuosien mittaan. Tästä on selvänä esimerkkinä nuoren miehen silloiselle tyttöystävälleen tekemä pieni kukkapöytä, jota tarvittiin tytön opiskelijaboksissa. Pöytä on sittemmin kulkenut avioparin mukana usean

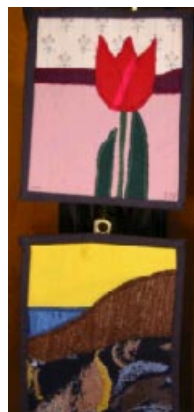
asunnon ja talon kautta nykyiseen kotiin. Tällä hetkellä kukkapöydän suurin merkitys on ylläpitää rakkaita muistoja seurusteluajalta.

Tarvefunktio osoittautui näyttelytöiden tarinoiden perusteella toiseksi yleisimmäksi syyksi tehdä käsitöitä. Käsityöllä on suuri merkitys myös ihmisen mielenterveydelle ja henkiselle hyvinvoinnille. Esim. pyörätuoliin sidotun vanhuksen päivän pelastus voi olla virkkausharrastus. Käsityön terapeutista näkökulmaa tuo esille myös mies, joka on saanut kimmokkeen virkata 'Muumimamman käsilaukun' seurattuaan tasavallan presidentti Tarja Halosen vierailua naapurikuningaskuntaan. Murrosikäisten nuorten valmistavat nuket ja nukkien elämää kuvaavat portfoliot ovat esimerkkinä käsityön keinoista itseilmaisuuksiin.

Tarinoissa, joissa nuoret kuvaavat nukkiensa olemusta, tulee usein esille nuorten haavekuvia tai pelkoja. Esimerkkinä tulevaisuuden pelosta on morsiannukke, jonka surullinen ilme kertoo siitä, että hän on tullut hylätyksi alttarilla. Muutamien nukkien tarinoiden takaa on aavistettavissa hyvinkin traagisia nuoren ihmisen elämäkokemuksia. Osa nukista taas edustaa haavekuvia ylenpalttisen rikkaasta ja pinnallisesta miljööstä.

Viimeinen Papanekin esittämä funktio, ympäristövaikutusten huomioonottaminen tulee suoraan esille vain muutamassa tarinassa. Kestävään kehitykseen pyritään tarinoiden mukaan käyttämällä jättemateriaaleja uusien tuotteiden valmistukseen. Tällaisia olivat mm. kahvipusseista ja käytetyistä sukkahousuista valmistetut laukut. Eräs tekijä valmisti kirpputoreilta löytämistään materiaaleista pehmoleluja, joita hän kutsui 'uusio-otuksiksi'. Materiaalien hyötykäyttö tulee esille myös sarjassa applikoituja pannulappuja, jotka on valmistettu yksinomaan jättemateriaaleista. Pannulaput on grafiikanlehtien tapaan numeroitu ja signeerattu ja myymällä näitä tekijä hankkii myös varoja sukuseuransa toimintaan.

Itsetekemisen puolesta otti kantaa myös alaluokkien opettaja, joka kaupasta ostettujen potkulautojen sijasta halusi oppilaineen tehdä vastaavia kulkuvälineitä itse:

"Kestävän kehityksen kannalta kaupasta ostettu, usein kaukomailta tuotu, tuote ei mielestäni pärjää itse suunnitellulle ja valmistetulle tuotteelle."

Itse tehty -näyttelyn työt tuovat selvästi esille sen, miten monenlaisia merkityksiä käsityön tekemisellä eri ihmisille voi olla. Ei olekaan yhtä oikeaa tapaa kokea käsityötä. Lakkiaispu-kunsa lähinnä taloudellisista syistä aikoinaan virkannut nykyinen yritysfilosofi ilmaisee käsityön moninaisen merkityksen seuraavasti:

"Head office, hand office, heart office – siinä kolme konttoria, joiden toivoisi olevan tasapai-nossa myös tämän päivän lukiolaisille ja abiturienteille!"

Käsityö monipuolisimmillaan voikin yhdistää ajattelutoiminnan, käsien työn ja sydämen tunteen.

Lähteet

Anttila, Pirkko (1993) *Käsityön ja muotoilun teoreettiset perusteet*. Helsinki: WSOY.

Papanek, Victor (1995) *The Green Imperative. Ecology and Ethics in Design and Architecture*. London: Thames and Hudson.

Suojanen, Ulla (1991) *Käsityöllisten työprosessien ja niiden opetuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla*. Annales Universitatis Turkuensis. Sarja C, osa 86.

Tietää kyllä mutta taitaako myös? Syntyjä syviä taidosta, tiedosta ja teknologiasta

Olli Hietanen

Projektipäällikkö

Turun kauppakorkeakoulu

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Tietoisuus, tieto ja tekeminen

Länsimaisen ajattelun alkuhämärissä antiikin filosofit pohtivat luonnon tapahtumien, eläinten toiminnan ja ihmisten tekojen välisiä eroja. Yleisen käsityksen mukaan ihminen osasi mm. kävellä kahdella jalalla ja puhua - mutta osaavatko myös kalat uida ja linnut lentää? Entä osaako meri lainehtia ja voikukka imeä vettä maasta? (Wilenius & all. 1978 ja Niiniluoto 1990, 49)

Antiikin päättelyn keskeisenä lopputulemana oli rationaalinen ihmiskäsitys, eli käsitys ihmisen tietoisuuden ja tiedon perustavanlaatuisesta merkityksestä. Esimerkiksi Platonin mukaan aito tieto on tekijän tietoa: suutarilla on tietoa kengistä, sillä hän osaa valmistaa niitä; lääkärillä on tietoa terveydestä, sillä hän osaa parantaa sairaita. Myös Aristoteleelle tieto oli ihmisen telos (päämäärä) ja suurin hyve. Rakennusmestarilla on talon idea sielussaan; hän tietää mitä on olla talo. Nikomakhoksen etiikassa tekne määritellään oikeaksi järkiperäiseksi toimintavalmiudeksi. Taidon takana on siten aina tuohon tekemiseen liittyvää käsittämistä tai tietoa. (Niiniluoto 1990, 49-54) Aristoteles kuvasi tätä periaatetta nk. praktisella syllogisilla (Saarinen 1989, 84):

Pyrin päämäärään X

Uskon, etten saavuta päämäärää X, jos en tee tekoa y

Siis: ryhdyn tekemään tekoa y

Nykyisin samankaltaista keskustelua käydään mm. siitä, että osaako tietokone pelata shakkia - tai teollisuusrobotti valmistaa auton? Yleisesti ajateltaneen niin, että tietokone ja robotti eivät ajattele ja tahdo vaan toteuttavat vain luojansa eli ihmisen haluja. Tiedolla on edelleenkin vahva merkitys teon määrittelyssä.

Tieto, tiede ja teknologia

Tekniikalla tarkoitetaan uusia keinotekoisia esineitä (nk. artefakteja), jotka toimivat välineinä tai työkaluina. Teknologian kreikan kielinen kantasana on tekhnē logos – eli oppi tekniikasta. Teknologia voidaan ymmärtää myös taito-opiksi, joka voi koskea minkä tahansa taidon alan tehostamista (puhutaan esimerkiksi urheilijoiden tekniikasta) (Niiniluoto 1990, 49-52)

Myöhemmin, uuden ajan alkupuolella, 1600 –luvulla, empiristit kuten Francis Bacon esittivät ajatuksia tekniikan tieteellistämisestä ja tieteellisen tutkimuksen valjastamisesta vallan välineeksi. Tieto on valtaa, koska se tehostaa ihmisen kykyä hallita luontoa. Tiedon tarkoituksena on siis kehittää teknologiaa ja teknologian tarkoituksena on valta: joko valta suh-

teessa luontoon tai esimerkiksi sotilaallinen tai poliittinen valta esimerkiksi ylivertaisen sotilasteknologian ansiosta. Platonin edellä esittämä suutariesimerkki on siis edelleenkin käyttökelpoinen kuvaus tiedon ja taidon suhteesta, mutta teknologian merkitys on korostunut: insinöörillä on tietoa, koska hän osaa rakentaa teknologiaa, jolla suutari voi tehdä enemmän kenkiä – ja suutarilla on tietoa, koska hän osaa käyttää koneita.

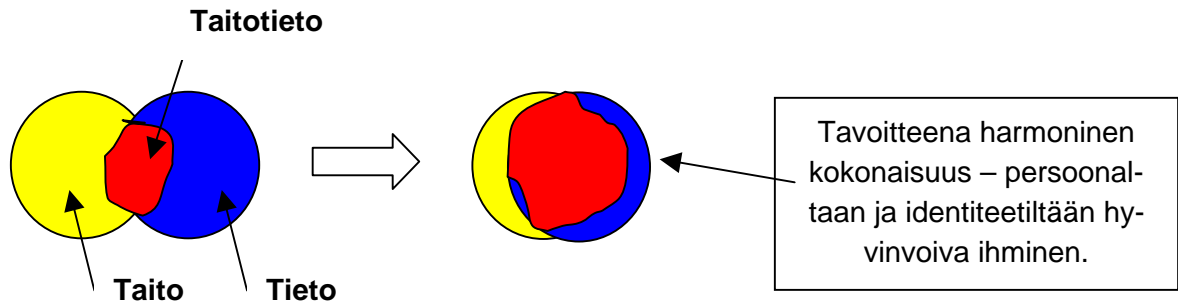
Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua se, että teknologiaan liittyvä tieto kerääntyy enimmäkseen insinöörille – ja hyöty omistajille. Karl Marx tarttui kapitalismin kritiikissään juuri tähän ongelmaan. Marxin mukaan työprosessin lopussa syntyy tulos, joka sen alussa oli jo työntekijän mielteenä, siis ideaalisesti olemassa. Työntekijä toteuttaa luonnossa samalla tarkoituksensa, jonka hän tietää, ja joka määrää lakina hänen toimintaansa. (Wilenius & all. 1978, 22-24 ja Saarinen 1989, 338-339) Kuulostaa epäilyttävästi Aristoteleen filosofialta; työntekijällä on telos tuottaa työnsä avulla ajatuksiaan todeksi. Kapitalistisessa yhteiskunnassa käy Marxin mukaan kuitenkin sillä tavalla, että työntekijä vieraantuu työstään. Hän ei omista tekemäänsä eikä toteuta omaa tarkoitustaan. (Saarinen 1989, 340-341) Suutari raataa pitkiä päiviä koneen ääressä valmistaen sellaisia kenkiä kuin insinöörin kone tuottaa – ja kengät kuuluvat porvarille, joka omistaa koneen. Suutari tekee ja toteuttaa insinöörin ja porvarin ajatuksia – eikä omiaan. Insinööri ja porvari tekevät – suutari tapahtuu niin kuin meri lainehtii. Suutarin tekeminen on irrotettu tiedosta.

Taitotietoyhteiskunta

Sen enempiä tiedon ja taidon filosofiaan uppoutumatta voidaan sanoa, että keskeistä edellä esitetystä keskustelusta ja käsiteanalyysistä on se, että tietämisestä ei seuraa automaattisesti osaaminen – eikä osaamisesta tietäminen. Tekeminen ja tietäminen ovat kaksi eri asiaa: ne voivat tapahtua ainakin jossakin määrin toisistaan irrallaan, mutta toisaalta ne myös liittyvät kiinteästi toisiinsa. (Niiniluoto 1990, s. 52 – 54 määrittelee taitotiedon taitoa koskeväksi tiedoksi ja G.H. von Wrightin tekniseksi normiksi. Tässä työssä käsitteelle *taitotieto* annetaan hieman erilainen määritelmä ja sisältö).

Tässä hahmoteltavan taitotietoyhteiskunnan ideologiana voidaan pitää sitä viisautta, että tietäminen ei yksinään riitä: pitää myös osata. Jos tieto ei johda osaamiseen, niin onko se edes aitoa tietoa? Ja toisin päin: ei riitä, että osaa, vaan tulisi myös ymmärtää ja tietää mitä tekee. *Taitotietoyhteiskunnan* tavoitteena voidaankin pitää tiedon ja taidon yhdistämistä.

Kuvainnollisesti ilmaistuna asia voidaan esittää myös niin, että ihmisen kädet voivat olla suuremmat kuin hänen aivonsa – ja vastaavasti aivot voivat olla suuremmat kuin kädet. Edelleen voidaan ajatella niin, että ihmisen identiteetti ja hyvinvointi on sitä parempi, mitä samankokoisemmat kädet ja aivot ovat. Tätä voidaan kutsua myös *tietoyhteiskunnan kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävästä kehityksen visioksi*.

Taitotietoyhteiskunta, osaamisyhteiskunta, sosiaalisesti kestävä tietoyhteiskunta ja muut vastaavat tiedon ja taidon merkitystä pohtivat osallistuvan yhteiskunnan käsitteet pitävät näin ollen sisällään ajatuksen taitoyhteiskunnan ja tietoyhteiskunnan yhdistämisestä - taidon ja tiedon yhdistämisestä. Mitä suurempi on tiedon ja taidon päällekkäisyys, sitä paremmin yksilö voi – sitä paremmin hän täyttää oman teloksensa.

Lähteet

Niiniluoto, Ilkka (1990) *Informaatio, tieto ja yhteiskunta*. Filosofinen käsiteanalyysi. Valtionhallinnon kehittämiskeskus, Valtion painatuskeskus 1990 (1. painos 1989).

Saarinen, Esa (1989) *Länsimaisen filosofian historia huipulta huipulle Sokrateesta Marxiin*. WSOY:n graafiset laitokset, Juva 1989. (1. painos 1985).

Wilenius Reijo, Oksala Pellervo, Mehtonen Lauri ja Juntunen Matti (1978) *Filosofian kysymyksiä – johdatusta filosofiseen ajatteluun*. Gummerus, Jyväskylä 1978. (1. painos 1976).

3. ITSE TEHTY –NÄYTTELY

**Itse tehtyjen tavaroiden näyttely Raision kirjaston Aulagalleriassa
1.11. – 30.11.2001**

ITSE TEHTY

**Itse tehty –seminaari 1.11.2001 klo 17.30–21.00 Raision kirjaston Martin salissa
Itse tehty –näyttely Raision kirjaston Aulagalleriassa 1.11. - 30.11.2001
Käsityöaiheisten kirjojen näyttely Raision kirjastossa 1.11. - 30.11.2001**

Eeronkuja 2, Raisio

**Ma–Pe 10-19
La 10-14**

**Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry (Turun paikallistoimintaryhmä)
Raision kaupungin kirjasto- ja kulttuuritoimi
Varsinais-Suomen taidetoimikunta**

Näyttelyesineiden tarinat

(Valokuvat Olli Hietanen ja Raimo Suojanen)

Keinuhevonen

Tein keinuhevosen silloin 2-vuotiaalle pojalleni Markolle joululahjaksi. Olin silloin vielä opettajana Heinolassa ja käsitöitä oli mukava tehdä koulun veistosalissa. Mallin hevoseen sain heinolalaisesta pankista, jossa oli keinuhevonen lasten viihdykkeenä. Melko pian Marko ”koristeli” itse hevosta mm. nauloja hakkaamalla.

Käsityöt ovat olleet harrastuksenani jo avioliittomme alusta vuodesta 1961 lähtien. Opiskellessani Heinolan seminaarissa minulla oli mainio tilaisuus tehdä seminaarin verstaassa jopa huonekaluja. Niinpä kymmenenä ensimmäisenä avioliittovuotenumme meillä ei ollut ainoatakaan ostettua huonekalua, vaan kaikki olivat itse tehtyjä. Suurimmat niistä olivat parisängyt ja kirjahyllystö, joka on edelleen käytössä nykyisessä kodissamme. Myös parisängyt ja toiset Kansallisoopperan verstaassa v.1975 tekemäni parisängyt ovat yhä käytössä loma-asunnollamme. Kodissamme ja loma-asunnollamme on myös monia muita 60- ja 70-luvuilla tekemiäni huonekaluja. Myös tyttäreemme ovat saaneet itse tehtyjä lahjoja mm. nukken vaunut ja sängyn.

Avioliittomme alkuaikana meillä ei ollut varaa ostaa huonekaluja, sillä aloitimme yhteiselomme aivan tyhjästä. Siksi huonekalut oli pakko tehdä itse, mutta omin käsin tekeminen oli kyllä minulle hyvin mieluista muutenkin.

Jorma Hynninen

Kalaha-peli

Mukwa on Itä-Afrikan savannilla kasvava kovapuu, sen sydänpuuhun ei pysty edes termiitin hampaat, siksi siitä mielellään tehdään kattotuoleja. Harmi, sillä se on erinomaisen kaunis materiaali myös huonekalujen raaka-aineeksi tai pieniin koriste-esineisiin, kuten tässä sorvauskokeilussa jätkänshakkipeliin yhdessä vaalean männyn kanssa.

Palattuamme Afrikasta, tyttärilläni oli mukanaan Kalaha-pelin ”pelinappulat”, rasiallinen Flamboyant-puun siemeniä. Kun kesämökin nurmikkoon ei saanut pelialustana toimivia kuoppia kuten Afrikan hiekkaan, piti pelilaudaksi keksiä muuta. Pystyyyn kuivuneesta katajas-

ta se onnistui kesämökin välinein – halkisahaus, höyläys, kaiverrus kourutaltalla – ja pelaaminen jatkuu...

Harri Kärki

Kudonnaistaulu

Nimettömänä, voimalla, en minään

- synnyin

kokeilin, etsin, ehdin ja seikkailin

raiteita ukkopekka, aaltoja ja tukkilauttaa

- megametrejä syljeskellen

lehmävauvoja syöttäen, leipääkin leipoen

- sopeutuen –

työstä ja arjesta iloiten

Ulkopuolelta pelien, merkityksen tajusin

- onnen kohtasin

elän keskipäivää, kaikki sävyt sylissäin

koen, kärsin, tunnen, myös riemuitsen

Maailma ja tämä on nyt

- huomen mikä?

vaan tiedän, auringon laskun aikaan

virtaa, on elon voimaa

Pia Neovius

Puinen pienoismaitolaituri, vaivaisukko ja lokerikko

Ihastus maitolaitureihin – siitpä tämä v. 1998. vaikein tehtävä portaiden kiinnitys! vanhan näköiseksi saa kun kelpuuttaa vanhan maalin rippeet tai hioo maalauksen jälkeen!

Kerään siis kaikenlaista; meren rannalle ajelehtinutta lautaa, rimaa....autiotalot jännittäviä ”tutkimuskohteita” tai joskus aivan vahingossa törmää todelliseen ”aarteeseen”. – kun aurinko paistaa on aarteiden pesupäivä!

Näiden teko on suuri ilo – valmistuttua antamisen ilo! Useista kymmenistä tehdyistä, on vain muutama kotona. Annetuista valokuvia enää muistona – sana kiitos, mieltä ilahduttaa ja muistoissa säilyy.

Vaivaisukko on Nurmon kirkon kattopaanuun koverrettu. Väritys eri merkkisillä askartelumaaleilla. Tein tätä salaa ulkovarastossa, koska tämä on lahja miehelleni 30 v. häpäivän johdosta. Kuten vaivaisukon virkaan kuuluu, on tämänkin tehtävänä kerätä kolikoita hätävaraksi.

Jokainen tekemäni on henkilökohtainen: Saaja on numero ykkönen, sitten seuraa idea, jota seuraa tekeminen. tehdessä tulee välillä ”seinä” vastaan – mieheni auttaa: ”pura se minä eilen teit!”

Vasta viime päivinä lokerikkoon asettuivat tulitikkurasiat, joista suurin osa vuodelta 1993, jolloin syntyi tämä harrastus. Idean sain pöydällä olevasta rasiasta, sen vieressä olevista pienistä kivistä, joita oli kerätty meren rannalta. Myöhemmin keräsin kallioilta lohkeilevia kiviä, myös linnojen raunioilta – sepeliä talvisilta kujilta.

Työssä vielä ollessani sai lähes 200 asiakasta muistoksi jonkun tällaisen. Siinä kului mukavasti illat ja viikonloput.

Lokerikko kirpparilta 5:llä markalla. Lokerikko sai värikseen vanhan Porvoon sinisen

Ritva Koittola

Hernekeittopurkeista tehdyt piparkakkumuotit

Tein nämä edelleen käytössä olevat piparkakkumuotit vaimolleni ensimmäisenä yhteisenä joulunamme v 1970. Olimme silloin molemmat opiskelijoita ja kekseliäisyyttä oli enemmän kuin rahaa. Säilykepurkit olivat minulle tuttu materiaali, jota olin käyttänyt paljon tehdessäni suojakoteloita rakentamiini elektronisiin laitteisiin. Piparkakkumuotteja tehdessäni käytin mm ”häätonkeja”, jotka olimme ostaneet häälahjaksi saamillamme rahoilla. Niitä on tarvittu usein myöhemminkin, sillä olen rakentanut itse paljon elektronisia laitteita. 70-luvulla halusin 8-kanavaisen nauhurin. Olimme samaan aikaan ostamassa taloa. Molemmat olisivat maksaneet yhtä paljon, mutta meillä ei ollut varaa molempiin. Niinpä ostimme talon ja minä tein nauhurin itse.

Markku Lulli-Seppälä

Neulotut pannulaput

Äitini jäämistöstä löytyi jätesäkillinen vanhoja villalankoja. Aloin neuloa niistä 18cm x 18cm palasia ”Äiti Teresan peitteitä” varten. Joitakin lankoja oli koi puraissut, mutta nekin sain käytetyksi, kun laitoin rinnalle ehjän langan. Monet palasista tein työmatkalla. Se oli mahdollista jopa hämärässä bussissa, sillä työ oli niin yksinkertaista, että se onnistui melkein pelkällä ”sormituntumalla”. Jotta en puikoilla tönisi viereisessä penkissä istuvaa, käytin neuloessani pyöröpuikkoa.

Palasia kertyi yli 130. Niistä sain tehdyksi kaksi peittoa Äiti Teresalle (á 63 palasta). Loppuista tein patalappuja virkkaamalla niihin reunuksen. Halusin säilyttää itselleni erityisesti nämä palaset, joissa oli keltaista lankaa, josta äitini oli kertonut neuloneensa itselleen ennen sotia lämpimän puvun, joka oli kovasti tarpeen kylminä sotavuosina.

Käsitöiden tekeminen on minulle hyvin tärkeää. Työssäni teen paljon aivotyötä. Käsityö on sen vastapainona erinomaista ”terapiaa”. On hyvä tehdä käsillään töitä, jotta voisi paremmin käsittää.

Marjukka Lulli-Seppälä

Kolmen kehystetyn kirjontatyön tarina

Kirjontatöiden historia palautuu 1950-60-lukujen vaihteeseen. Opiskelin silloin viimeistä vuotta Åbo Hemslöjds- och Handarbetslärarinne -instituutissa käsityönopeuttajaksi. Koin silloin tämäntapaisen käsityön menneen maailman hommaksi, mutta määrätyt työt oli tehtävä. Nyt jälkepäin katsellen, nämä työnäytteet ovat lähes ainoita, joita olen säästänyt kaikki vuosikymmenet, ja nyt vielä oikein kehystänyt muistoksi tuleville sukupolville.

Teknisesti yksinkertaisimpia ovat hammasrivireikäompeleeseen ja muurahaisenpolkuun perustuvat *nk. Karjalan reikäompeleet* harvalle pellavakankaalle ommeltuina. Näitä olen jopa opettanut omille oppilailleni 1970-luvulla.

Suomalaisissa reikäompeleissa purkamisen jälkeen jäljellejääneet langat on päällystetty kokonaan tiheillä pistoilla, mikä tekee koristeesta niin vahvan, että se kestää kauemmin kuin itse kangas. Tähän näytetilkkuun piti ommella vielä sekä suora että vino kulma.

Arvokkain näistä kirjonnoista on *valkokirjonnalla* tehty nimikoimisliina. Nimikoimisliinoin ommeltiin ennen vanhaan mallivarasto erilaisia nimikirjaimia, koristeaiheita ja koristeellisia reunoja. Materiaalina on erittäin ohut pellavakangas ja lankana löyhäkierteinen moulinèlanka. Muistan vielä, että tätä työtä näki tehdä nuorillakin silmillä vain kirkkaassa päivänvalossa. Kirjonnanopeuttajamme Brita Bonn antoi meille valmiin nimikoimisliinan mallin, jonka hän itse oli oppinut omalta opettajaltaan Idi Lindholmilta. IL-peilimonogrammi onkin kunniapaikalla keskellä liinaa. Sen sijaan BB ei saanut kunniaa tulla ikuistetuksi minun liinaani, vaan valituksi tulivat omat ja silloisen mieheni kirjaimet, kummatkin hyvin yksinkertaisesti toteutettuina.

Ulla Suojanen

Ristipistotaulu

Minulla oli vuonna 1992 jalka paketissa ja aika kävi pitkäksi, kun jouduin olemaan paikoillani. Huomasin silloin tyttäreni lehdessä kauniita käsityömalleja ja päätin kokeilla käsitöiden tekemistä. Ensimmäinen työ oli Hardanger-kirjontaa. Sen jälkeen olen tehnyt myös reikäompele- ja ristipistotöitä. Oheisessa työssä on 130 eri väriä. Sen tekemiseen kului puolen vuoden ajan pari tuntia päivässä. Innostuin käsitöiden tekemisestä niin paljon, että vuosien mittaan on valmistunut kymmeniä töitä. Ne, jotka eivät ole tulleet heti käyttöön on varastoitu ”kapiokirstuun” odottamaan lastenlasteni (5 tyttöä) varttumista.

Martti Sopo

Lasiesineiden kertomaa tarinaa

Lasi on teknisesti erittäin vaativa materiaali työstää. Siinä riittääkin uuden oppimista koko ihmisiäksi. Siitä syystä työ säilyttää myös mielenkiintonsa, aina löytyy uusia haasteita. Näiden esineiden tekijäkin kokeilee vielä eläkkeelle jäätyään jatkuvasti lasin suomia uusia mahdollisuuksia, sekä itsekseen että yhteistyössä useiden lasitaiteilijoiden kanssa.

Ihan omia ideoitaan Unto on päässyt vuosien mittaan toteuttamaan laajalle ystäväpiirilleen tekemissä esineissä. Näyttelyssä olevat esineet ovat pieni osa Ullalle ja Raimolle tehdyistä esineistä.

Lasinpuhaltajamestari ei voi nauttia juomista, jos niitä ei tarjota kunnon lasista. Yhteisille matkoille Unto tuo aina koko seurueelle samanlaiset *'nimikoidut' lasit*. Korvamuki ja tuoppi ovat esimerkkejä kahdelta matkalta.

Suurena *'charmöörinä'* Unto huomioi erityisesti naiset. *Pienet linnut* ovat muistolahjoja matkaseurueen naisille.

Suurina merkkipäivinä voi aina odottaa jotain uniikkiesinettä lahjaksi. Ulla tohtorikaronkaan on tehty upea, musta *tohtorinhattu*. Liekö ainut lasinen maailmassa?

Uusinta omaa uniikkilasituotantoa edustaa *lasikukko*, jonka pyrstöön voi aina vaihtaa sulkia.

Lasinpuhaltajamestari
Unto Suominen

Virkkaus elinvoiman säilyttäjänä

Tekijä on ollut aina varsinainen käsityöihminen, joka ei ole koskaan osannut olla laiskana. Nuorena käyty käsityökoulu on luonut pohjaosaamisen monella eri käsityön alueella. Pääasiallinen käsityö on Helenalla ollut kankaankudonta, tämän ohella myös ompelu- ja neulekone ovat olleet ahkerasti käytössä.

Muutama vuosi sitten tapahtunut sairastuminen ja joutuminen pyörätuolissa palvelutalon asukkaaksi, oli itselliseen elämään tottuneelle ihmiselle kova paikka. Sopeutumisessa uuteen elämäntilanteeseen on käsityöllä ollut ratkaiseva merkitys. Päivät ovat saaneet sisältöä erilaisista virkkaustöistä, joita Helena on ahkerasti tehnyt.

Helena Kanerva, 85 v.

Puuesineitä

Rakennusalan ammattikoulun opettaja on sekä mestariluokan puunkäsittelijä että muusikko. Satoja harmonikkoja ja muita soittimia käsittävästä kokoelmasta on esillä itsevalmistettu *mandoliini*. Teemu Kärjen tavaramerkkinä voi pitää yhdestä puusta veistettyjä esineitä, yhtenä esimerkkinä *ruokakello*. Ruokailuun liittyvät myös pienet *puuveitset* ja *lusikka*.

Ansku-vaimolle tehtyjä esineitä voi pitää *puutaiturin rakkausrunoina*. Puu vie tekijänsä niin mennessään, että tärkeät tapahtumatkin voivat unohtua. Näin kävi pariskunnan 40-vuotishääpäivän. Vaimoan lepyttääkseen Teemu veisti *visakoivusta sydämen*, jonka lävistää kahdella sormuksella rengastettu Amorin nuoli. Sitä salaisuutta, miten yhdestä puusta veistetty nuoli on saatu lävistämään kovaa puuta oleva sydän, ei mestari ole suostunut paljastamaan edes vaimolleen.

Vaimon monimutkainen ja kivulias polvi, jollaista ei lääkärin mukaan pitänyt voida olla olemassa, on inspiroinut *Tomussolmu-veistosta*, joka on myös tehty yhdestä puusta. Katsojan arvioitavaksi jää, kuinka pitkä on solmun muodostava puukierukka. Kaikki puutaiturin esineet ovat taideteosten tavoin *signeerattuja*.

Teemu Kärki

"Herrojen työkalusarja"

Rakennusalan ammattikoulun opettaja on mestariluokan puunkäsittelijä. Vuonna 1993 syntynyt tuotesarja on nimetty *'Herrojen työkalusarjaksi'*, joka viittaa virkamiesten päätöksenteon riipeyteen. Sarjaan kuuluvat perustyökalut: lapio, saha, kirves ja vasara. Lama-aikaa kuvastaa sarjaan kuuluva *'Työttömän lusikka'* ja alkoholinkäyttöön kantaa ottava olutkolpakko, josta on mahdoton juoda.

Teemu Kärki

Kirjotut liinat

Ristipistoin kirjotut liinat ovat vain osa niistä taidokkaista kirjontatöistä, joilla tekijä on koristanut Jugend-tyyliin sisustettua kotiaan. Mieheensä Teemun viettäessä aikaansa puutöiden parissa, on Anneli katsonut itsellään olevan täyden oikeuden tehdä rakastamiaan kirjontatöitä.

Anneli Kärki

Puukot ja pahkaukot

Yksi runo kertoo raudan synnyn. Ukko Ylijumala hieroo kämmenistään kolme neitoa. Nämä lypsävät rinnoistansa rautamalmin maille ja soille.

Siitä ovat syntyneet myös nämä mahtipuukot. Terä on tehty perinteisin sepän menetelmän, hiiliteräksestä takomalla, terän suu karkaistu. Helat on valettu pronssista tai punapronssista, johon on asetettu korukivi. Puukon pää on esim. visakoivua tai pahkaa, joka on käsitelty asetukkiöljyllä.

Mauri Ahtiainen

Applikoidut patalaput

Jäätyään eläkkeelle tekstiiliopettajan virastaan Turussa, muutti Eila takaisin synnyinseudulle Pohjanmaalle. Hän kiinnostui laajan sukunsa juurien selvittämisestä ja on nyt kahden sukuseuran sihteerinä. Ongelmaksi tuli se, mistä saa rahat sukututkimuksesta koituviin kuluihin, esim. postimaksuihin. Luovana ihmisenä Eila päätti ruveta valmistamaan vuosien mittaan kertyneistä jätetilkuista pannulappuja ja myymään niitä à 10 mk.

Applikoidut eli *päällikeompelulla kirjotut pannulaput* ovat kuin pieniä taideteoksia, joilla kuitenkin on selkeä käyttöfunktio. Vaikka työt ovatkin yksilöllisiä, on ne grafiikan lehtien tavoin numeroitu, esillä olevat välillä 1500-1700. Tällä hetkellä on valmiina jo numero 2565.

Lähtökohtana pannulappujen tekemisessä on se, että käytetään jätekankaita ja muuta *kierrätysmateriaalia*. Ystävät keräävät Eilalle jätetilkkuja ja ripustimiksi juomatölkkien vetimiä tai taipuisia kuparilangan pätkiä.

Eila Kuivinen

Morsiushuntu ja -kruunu

Aitopitsinen morsiuskruunu on ommeltu siten, että tukikankaalle (pergamentille) on ensin harsittu pitsin kuvioiden ääriviivat. Sen jälkeen pinnat on täytetty erilaisin pistoin. Pitsin valmistuttua harsinlangat poistetaan ja pitsi irtoaa tuelta. Kruunun ääriviivat on vahvistettu metallilangalla, joka on päällystetty pykäpistoin.

Kruunu ja *huntu* on valmistettu Helsingin käsityöseminaarissa v. 1962-63. Pakollisena työharjoituksena oli valmistettava aitopitsiä ja *tyllikirjontaa*. Kun en muutakaan käyttöön tulevaa työtä keksinyt, tuli aiheeksi valittua huntu ja kruunu, koska niiden tarve oli ilmeinen lähiaikoina. Samaan pakollisten työnäytteiden sarjaan kuului myös juhlapuku, joksi valmistin vihkipuvun.

Ritva Wainio

Käsityö terapiana

Kädentaitojen harrastaminen on mielenkiintoista, vaikka en ole siinä mitenkään erikoisen taitava. Harjoitusta siinä varmaankin tarvittaisiin, vaikka siinä minä olen laiskanpuoleinen. Kaikki, jonka olen tehnyt, on syntynyt jonkinlaisesta intuitiosta, jonkinlaisesta sisäisestä tarpeesta luoda jotakin näkyvää. Kun saa aikaiseksi jotakin konkreettista näkyvää, tulee oikein hyvä olo, on voittanut itsensä. Käden taitojen harrastus on minulle tavallaan terapiaa. Yritän harrastaa sitä omaksi iloksi ja joskus ilahdutan tai 'vihastutan' sillä ystäviäni.

Kädentaitoja olisi mielestäni opetettava koulussa paljon nykyistä enemmän. Siitä olisi apua aivan arkipäivän elämässä. Mielenterveyspotilaille sitä annetaan sairaalassa, olisi mielestäni aiheellista harrastaa sitä aikaisemmin, omaksi iloksi ja yhteiseksi parhaaksi. Kaikista ei tule lukumiehiä, mutta kädentaitoja me tarvitsemme, monet ammatit pohjautuvat käden taitoihin, esim.: kirurgi, hammaslääkäri, puhumattakaan puusepistä tai suutareista ja räätälistä.

Korkeataitoisista käden taitajista on iloa ja hyötyä meille kaikille, katselkaamme vain ympärillemme avoimin silmin, kuinka kauniita tuotteita he saavatkaan aikaan käsillään. Niitä on ilo katsella ja käyttää.

Innokkaana 'rojalistina' seurasin Tasavallan presidentti Tarja Halosen Ruotsin valtiovierailuja, ja siitä sain idean *Muumimamman käsilaukkuun*. Jätelangoista virkattua työtä voi käyttää myös pölyrättinä. Tämän vuoden töitä on myös virkattu *sipulipussi*.

Matti Lehtinen

Hyvää oloa taiteesta

Piirtäminen ja maalaaminen on ollut minulle tärkeää jo lapsuudesta asti. Minulla on ollut onni saada innostavia taideopettajia.

Lahden kansankorkeakoulun ajalta 1972-73 on *piirros Topeliuksesta*. Tätä näyttelyä varten innostuin tekemään *Syysmaiseman*

Matti Lehtinen

Mäntypuinen kukkapöytä, messinkilaatta

Tekijä: *Mika Laurilehto*

Omistaja: *Salla Laurilehto*

Mika:

Tuleva vaimoni Salla asui opiskeluaikana Helsingissä pienessä soluasuunnossa jossa oli hyvin vähän ylimääristä tilaa. Kukkia ja viherkasveja olisi ollut mukava pitää kirjahyllyn sijasta valossa ikkunalla, mutta kun ei ollut lautaa tai muuta alusta jolle ne asettaisi. Otin kyläillessäni hänen luonaan hiljaisuudessa mitat tilasta johon pieni kukkapöytä sopisi jos vaikka joskus olisi aikaa nikkaroida. Sallan ollessa kilpailumatkalla minä sitten kesätöiden ohessa virittelin pöydän joka on sittemmin kulkenut mukaanamme opiskelijakämpästä useamman asunnon ja talon kautta nykyiseen kotiimme. Aina on löytynyt se pieni soppi johon pöytäamme on mukavasti sopinut tuoden mukanaan muistoja yhteisestä matkastamme.

Salla:

Palatessani Zagrebista kilpailumatkalta heinäkuussa 1987, oli Mika lentokentällä vastassa ja menimme opiskelija-asunnolleni hänen oranssilla kuplavolkkarillaan. Kun pääsimme perille, Mika taikoi jostakin esille kukkapöydän ja toivotti minut siten tervetulleeksi kotiin. Olin aivan myyty - en ollut aavistanut, että Mika oli suunnitellut tällaista ja olin lisäksi vaikuttunut työn jäljen siisteydestä. Piste i:n päälle oli pieni messinkilaatta, jossa oli nimeni ja päivämäärä. Luulenpa, että tällä kukkapöydällä oli tärkeä osansa minun ajatuksissani silloin, kun suunnitelimme perheen perustamista yhdessä....

Seepra

Minä olen ollut Turun Kuvataidekoulussa jo vuoden ja viime syksyn aikana olen tehnyt tämän seepran.

Minä halusin seepran näyttelyyn koska se on yksi ensimmäisistä ja parhaimmistani siellä tekemistäni savitöistä ja toiseksi pidän siitä muutenkin paljon. Olen muutenkin piirtänyt jo pienestä pitäen ja aion isona ruveta taiteilijaksi tai muuten vaan harrastaa sitä.

Riikka Laurilehto

Villasukat

Näiden sukkiä tekeminen oli minulle erittäin vaikea projekti. Ensimmäiseen sukkaan meni koko lukuvuoden käsityötunnit ja toisen tein valmiiksi kesälomalla. Suurimmaksi osaksi automaatoilla mökille ja vähän muuallekin. Toinen sukka meni paljon nopeammin, mutta ei ollut oikein luontevaa kutoa villasukkaa kesällä. Sukista tuli hiukan eri näköiset kuten huomaatte, mutta se tuskin paljoa haittaa. Nyt kun ne ovat valmiit, on oikein mukava katsella kättensä jälkiä. Nyt ymmärrän miten monimutkainen prosessi sukan valmistus on. Olen sitä mieltä, että meidän pitäisi kunnioittaa sukkiä enemmän, vaikka koneethan ne nykyään valmistavat.

Reko Laurilehto

"PuuCee"

Ensimmäinen kosketukseni tietokoneeseen oli jo 70-luvun alussa. Ensimmäinen oma tietokoneeni oli ZX-81. Se oli pieni näppäränkokoinen kone, joka käytti TV-ruutua näyttöpäätteenään.

Kehitys kulki eteenpäin ja Pc-aikakausi alkoi kohdallani joskus 70-luvun lopussa. Ostamani kone oli irtokomponenteista ryhmäostoksena koottu makaava pöytämallinen kone.

Kun muotiin alkoivat tulla tornikotelot, oli muutamaan kertaan sisuskaluiltaan päivitetty kone "auttamattoman vanhannäköinen". Elektroniikka sopi kuitenkin edelleen vanhaan raamiin, joten kyse oli vain kosmeettista laatua. Muutama tuumaustuokio toi oivalluksen. Väähäisellä peltityöllä ja puutyöllä olisi koko komeus uudistettu.

Käänsin levyasemien tukitelinet 90 astetta ja korotin koteloa niin paljon, että uutuuena asennettava CD-asema sopi käännettyyn koteloon vaakasuoraan. Sitten ei tarvittu muuta kuin faneri/puukotelo peittämään vanhan koneen riisuttu runko.

Jätin kotelon puuruuvit naamioimatta, koska koneen sijoituspaikasta ei näkynyt kuin etulevy. Alkuperäinen virtakytkin tuli tiensä päähän muutama vuosi sitten, joten siihenkin on vaihdettu laatikosta löytynyt vipukytkin. Kone toimii edelleenkin työmaallani postinluku- ja ohjelmankääntökoneena.

Jukka

Käsin virkattu nuttu

Martin kansakoulun käsityötunneilla opin lapsena virkkaamaan, harjoittelin yhden käden ja silmän koordinaatiota. Tämä oppimiskokemus oli myönteinen, olin tehnyt jotain luovaa omin käsin.

Sitten vuosia myöhemmin nuorempi tyttäreni virkkasi koulussa, tästä innostuneena aloitin uudelleen käsityöt. Tein ensin tyttärelle liivin ja sitten päädyin neulejakkuihin. Niitä on syntynyt jo kymmeniä. Käsin virkattu nuttu - kuten näyttelyssä oleva työ - on henkilökohtainen lahja ystävien vauvoille.

Abstraktin työnteon jälkeen mahdollisuus luoda jotain hyödyllistä ja kaunista on ollut ilo tekijälle.

Leena-Maija Laurén, Turku

Nahkajakku

Olen koko ikäni ommellut vaatteita itselleni ja läheisilleni. 1984 menin naimisiin leskimiehen kanssa: 4 lasta kerralla (iät 5, 7, 9 ja 12). Niinpä tein miltei kaikki vaatteet koko perheelle (olihan hankittu iso asunto ja otettu lainaakin).

Kesällä 1985 olimme koko perhe Rovaniemellä veljeni tyttären perheen luona käymässä. Veljentyttäreni, innokas käsityöihminen hänkin, näytti nahka-paloja, jotka hän oli ostanut erittäin edullisesti Lapin Poro ja Riista Oy:n (toivottavasti nimi on oikein) konkurssipesästä. Lähdimme yhdessä käymään yrityksen varastolla ja ostin ison säkin poronahkapaloja.

Kotona sitten lajittelin palat – oli isoja ja pieniä, hyviä ja kehoja, suikaleita ja reikäisiä. Hinta oli kuitenkin ollut mitätön, joten osan paloista raskin heittää roskiinkin.

Myöhemmin saman kesänä löysin jonkun turkulaisen vaatetusliikkeen aletangosta kauniin kirjavan samettiliivin, josta arvelin joskus tekeväni jotakin. Kun sitten syksyllä aloin suunnitella nahkapalajakkuani, otin tuon samettiliivin ja käytin sitä saadakseni omannäköiseni jakun. Varsinaisia kaavoja en muista käyttäneeni, vaan jokin vanha jakku oli varmaan mallina. Vuorikangas puuttui (jakun nahkapalat olin kyllä ommellut puuvillakankaalle) ja niinpä taas pengoin läheisen marketin alekoria ja löysin kymppillä mustan paitapuseron. Näin oli vuoriongelma ratkaistu.

Jakkua olen pitänyt tosi paljon, erityisesti jo aiemmin tekemieni nahka-palahousujen kera (ne ovat jo ”periytyneet” eteenpäin) ja vieläkin pistän jakun mielelläni päälle syksyllä kesäjakun jälkeen ennen talvitakkeja.

Liisa Maria

Rippipuku 1950

Morsiuspuku 1956

Hiihtoasu (sarkaa) 1985

Irma Saarinen

Masku

Servettikotelo

Tehty koulun käsitöissä 10-vuotiaana 1944 Ruotsissa Värmlannissa sotalapsena ollessa.

Irma Saarinen

Korsnäsinpaita

Korsnäsinpaita on kotoisin ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta pienestä kunnasta Vaasasta etelään. Nimensä se on saanut paikkakunnan Korsnäsin mukaan. Korsnäsinpaidan tekee erityiseksi sen värikkyys ja koristeellisuus, kahden lankatekniikan: virkkauksen ja neuleen yhdistäminen samaan vaatteeseen sekä mielenkiintoinen valmistusprosessi.

Ensimmäiset korsnäsinpaidat on valmistettu 1800-luvun puolenvälin jälkeen virkkauksen tultua muotiin. Todennäköisesti joku taitava ja luova käsityöihminen keksi siirtää muotiuu-tuuden, virkkauksen aikaisemmin kokonaan neulomalla valmistettuihin villapaitoihin. Villapaidasta tuli kaunis ja sitä ihailtiin ja mallia jäljiteltiin.

Korsnäsin joka kylässä toimi mestari, joka valmisti paitoja tilauksesta. Yleensä se tehtiin talon omasta käsinkehrätystä villasta. Jos mestari valmisti paidan yksin vei se noin 3-4 viikkoa. Usein kuitenkin mestarilla oli apulaisia ja mestari valmisti vain vaativimmat osat. Paidan neulottu miehusta tehtiin ryhmässä niin, että kolme neulojaa istui polvet vastakkain ja kukin neuloi omaa kerrostaan. Taitavin teki täpläkuvioisen kerroksen ja kaksi muuta valkoisia kerroksia. Tämä oli mahdollista kun käytettiin lyhyitä sukkapuikkoja ja pysyttiin samassa tahdis-sa. Näin paita valmistui viikossa ja mestarin apulaiset oppivat taidon.

Näyttelyssä esillä oleva korsnäsinpaita on kirjoittajan itse suomalaisesta villasta valmistama. Paita valmistui väitöskirjatyötä tehdessä ja päätyi myös väitöskirjan kansikuvaan. Käsi-työ tarjosi hyvän keinon keskittyä ja koota ajatuksia kirjoitustyön lomassa. Luutonen, M. 1997. Kansanomainen tuote merkityksenkantajana. Tutkimus suomalaisesta villapaidasta. Helsinki: Akatiimi.

Marketta Luutonen, FT, Dos.
Toiminnanjohtaja
Käsi- ja taideteollisuusliitto

Itsevirhattu lakkiaispuku vuodelta 1976

Ajanvietettä paimiolaiselle abiturientille 25 vuoden takaa: Ensin ostin pulkan, kirkkaankeltaisen Sarvis-ahkion, jonka kanssa kävin laskemassa mäkeä, kun penkkarien jälkeen koulu oli loppunut ja oli päivisin joutilasta aikaa ennen varsinaisten kirjoitusten alkamista. Mutta aika tuli pitkäksi; monet kavereista keskittyivät ylioppilaskirjoituksiin. Itse taas olin enemmän sellainen koulussa oppija - se mitä tunnilla käytiin läpi, jäi mieleen, eikä innostusta kertaukseen ollut.

"Hyötykäsityöt", lähinnä omien vaatteiden teko eri tavoilla oli ollut harrastukseni ja vähän käytännön sanelema pakkokin, kun rahat eivät olisi riittäneet valmiiden ostoon. Niinpä sain idean, että teen oman lakkiaispukuni paitsi itse, myös vähän työläämmällä metodilla, josta saan kevääksi itselleni ajankulua. Ostin virkkauslankaa, ja rupesin hommiin. Puku valmistui ajoissa, ja valkolakkikin tuli, joten hukkaan ei käytetty aika mennyt.

Vaikka olenkin "lukutoukka" kaikenlaisen kirjallisuuden suhteen, olen aina tykännyt tehdä erilaisia asioita: "kädellä, päällä ja sydämellä syntyy jotain enemmän kuin vain pelkän pääkonttorin osaamisella" on mottoni yritysfuturologina, kun tarkastelen myös tulevaisuutta koskevaa tietoa ja siitä syntyviä kilpailuetuja. Uskon, että käsityöharrastukseni on auttanut minua myös opinnoissani kauppatieteellisellä alalla ja sittemmin tulevaisuudentutkimuksessa. Olen pystynyt kehittymään kokonaisena ihmisenä, jolla jos onkin jalat tukevasti ilmassa, ainakin kädet maassa!

Head office, hand office, heart office - siinä kolme konttoria, joiden toivoisi olevan tasapainossa myös tämän päivän lukiolaisille ja abiturienteille!

Tarja Meristö

Silkkihuivit, antiikkinalle ja enkelit

Toimin Sinooperi-kurssittajana Turun alueella (Tmi Irma Milan). Sinooperi-kurssittaja tulee tilauksesta kurssipaikalle ja pystyttää Workshopin kaikkine tykötarpeineen. Työpaikoille, yhdistyksen tiloihin, päiväkoteihin, mihin vain tilaaja haluaa. Kurssin hintaan sisältyy opetuksen lisäksi kaikki tekemiseen tarvittavat materiaalit ja jokaiselle osallistujalle jää muistoksi itse tehty esine.

Silkkihuivit on värjätty mikroaaltouunia hyväksikäyttäen höyrykiinnitteisillä silkkiväreillä.

Nallen valmistus kestään kurssitilanteessa 9 tuntia ja tehdään tarkkojen perinteisten ohjeiden mukaan. Täytteenä ekokuitu.

Enkelit on valmistettu paperinarusta, koristepaperista tai kankaasta. Työvaiheet kestävät n. kolme tuntia.

Irma Milan

Ruukut (työnäytös 1.11. klo 19.00)

Tekniikat, joita käytän työnäytöksessä

Krakleeraus

tarkoittaa käsittelyä, jossa esineen maalipintaan saadaan syntymään halkeamia. Halkeamat elävöittävät pintaa ja saavat esineen näyttämään vanhalta. Krakleeraus voidaan tehdä mihin tahansa sileään, maalattavaan pintaan.

Découpage

eli siirtokuvakoristelu on hidasta puuhaa, mutta huolellisesti tehtyä työ on aina tyylikäs ja jopa hivenen ylellinen. Découpage on alunperin lähtöisin Italiasta ja siellä tämä taidemuoto on edelleenkin hyvin suosittu. Menetelmällä koristellaan kovia pintoja paperisin painokuvien, jotka voivat olla esimerkiksi lehdistä tai lahjapaperista leikattuja. Kuvat liimataan esineen pinnalle ja päälle levitetään niin monta lakkakerrosta, että kuva sulautuu esineen pintaan. Askartelunomainen découpage-koristelu on hieman yksikertaisempaa ja nopeampaa.

Irma Milan

Vaellusasu, mikrokuitua ja ihovoide "Siloposki"

Vaellusasu pitää lämpöä, ei hikoile, vedenpitävä. Kangas väärinpäin, painoteknisistä syistä. Painokuva: Karvinen+ tassunjäljet. Anorakki punainen, housut kuusenvihreät. Ikä: neljä vuotta. - Tehty käyttövaatteeksi vaellusretkiä varten. Olen käyttänyt asua kolme kertaa Lapin vaelluksissa ja vastaa hyvin käyttötarkoitustaan. - Itse tehty- taloudellisista syistä. Asun hinnaksi n. 150:-. Kaupassa vastaava tonnin luokkaa, tai ei ole ollenkaan. Asu yksilöllinen. Anorakki miltei päivittäin käytössä, jo useampaan kertaan korjattu, "reissussa rähjäntynyt".

Olen käynyt erilaisia yrttikursseja, joista viimeisin Yrttijalosteiden jatkokurssi Tuorlan maatalousoppilaitoksessa, josta sain kimmokkeen ihovoiteiden valmistamiseen. Olen kokeillut eri vaihtoehtoja. Olen myös jalostanut ja kehitellyt "Siloposki"-voidetta ja lopulta löytänyt mieleiseni koostumuksen. Olen mielestäni saanut aikaan hyviä tuloksia. - Viljelen itse kehäkukan ja kerään piharatamon Aurasta maaseudulta. Kuivaan ne itse myös koneellisesti, jonka jälkeen ne ovat käytettävissä ihovoiteeseen.

Tuotteeni (kts. myös vaellusasu) ovat mielestäni hyvä esimerkki siitä, mitä kaikkea voi itse valmistaa vähällä rahalla, näkemällä hieman vaivaa ja käyttämällä hieman aikaa.

Olen muutenkin tee se itse -ihminen. Valmistan suurimman osan vaatteistani itse. Viljelen kesäisin puutarhapalstaa ja yritän elää mahdollisimman luomuhenkisesti ja ekologisesti luontoa kunnioittaen ja sen säilymisen puolesta.

Helena Hagelberg

Haravointipussi

Valmistin ensimmäisen puutarhan siivouspussin muutama vuosi sitten, kun lehtien lentely alkoi harmittaa ja tein mielestäni paljon turhaa työtä siivotessani isoa pihaa.

Ensimmäisessä versiossa käytin tyttäreni hulahula-vannetta ja jätessäkkiä. Vähitellen tein parannuksia tuotteeseen, jätessäkki vaihtui vahvempaan materiaaliin ja vanteen alaosan väänsin suoraksi, jolloin sain pussin seisomaan itsekseen. Haravointi helpottui paljon eikä lehtiä tarvinnut enää nostella kottikärryihin. Hulahula-vanteen korvaa tällä hetkellä metallivanne, jonka teetän metallialan pajalla, mutta muuten valmistan pussin omin käsin.

Pia Lehmus

Istuintuki

Isäni halvaantui. Vuosien saatossa hänen hoitamisensa kotona tuli vaikeaksi, sillä hän oli hyvin painava ja veltto. Häntä oli vaikea siirtää vuoteesta nojatuoliin. Siirtäminen oli myös vaarallista hänelle itselleen ja hoitavalle henkilölle. Niinpä hän istui useimmiten vuoteessa. Asento oli huono, koska vuoteessa ei ollut nojatuolin selkä- ja sivutukea. Suunnittelin ja valmistin istuintuen, jonka voi helposti kiinnittää vuoteeseen. Materiaali on kevyttä EPS:iä, joten istuinta on helppo siirrellä.

Olen valmistanut istuintuen alusta alkaen itse. Olen lisännyt siihen myös pöytälevyn, joka helpottaa ruokailua. Istuintuki oli isäni eniten käyttämä apuväline ja isäni mielestä tärkeäm-

pi hänelle kuin pyörätuoli. Istuin helpotti suuresti sekä isäni että häntä hoitavien henkilöiden elämää.

Nämä itse tehdyt tuotteet ovat ehkä hieman erilaisia "itse tehtyjä" juttuja. Tavallisiakin käsitöitä löytyy, olen aina tehnyt paljon käsilläni.

Pia Lehmus, Masku

Potkulauta

Vuosi pari sitten oli aistittavissa potkulaudan uusi tuleminen. Lapset ja nuoret temppuilivat toinen toistaan kiiltävämmillä ja hinnakkaammilla laudoilla laudattomien kiusaksi asti. Koska toimin opettajana perusopetuksen tasolla, eli pienten lasten parissa, päätin tunkea oman kanta-aottavan lusikkani soppaan mukaan.

Kestävän kehityksen kannalta kaupasta ostettu, usein kaukomailta tuotu, tuote ei mielestäni pärjää itse suunnitellulle ja valmistetulle tuotteelle. Itse toteutin lautani tienvarsipajukosta noudetuista kapuloista ja romulavalta vanhoista ostoskärryistä irrotetuista pyöristä. Valmistuksessa tarvitsin tavallisten käsityövälineiden lisäksi vain puusorvia.

Toivoin ja toivon tietysti edelleen, että lapset ja heidän vanhempansakin huomaisivat kaupasta ostamisen olevan vain yksi vaihtoehto, joka ei suinkaan aina ole se paras. Varsinkin eri tuotteiden toiminnan ja huoltamisen sekä kestävyuden arvioinnin oppimisen kannalta itse suunnittelu ja valmistaminen ovat erittäin hyödyllisiä.

Kimmo Helenius

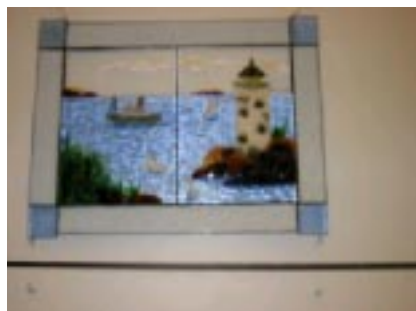
Muistelu tai Silloin ennen

Vanhaan ikkunakehykseen on kiinnitetty lasista tehtyjä auringonkukkia. Työ syntyi sateisena vuoden 2000 kesänä, kun mieleen tuli lapsuus ja ne pitkät lämpimät kesät.

Ulla Heininen

Lasitöitä: Eläkkeellä ja Suojelusenkeli

Merimaisema, jonka olen tehnyt isälleni kun hän jäi eläkkeelle oltuaan merellä töissä liki 40 vuotta. Tähän teemaan liittyy myös kynttilälyhty, jossa sama meriaihe.

Pienet suojelusenkelit syntyivät kun äitini on joutunut monta kertaa sairaalaan leikattavaksi, niin vein hänelle sinne suojelusenkelin, muistuttamaan että on olemassa aina joku joka välittää. Enkelit ovat pieniä vaikka taskussa pidettäviä ja mukana kannettavia. Myöhemmin olen antanut muillekin ystäväilleni eri elämäntilanteissa enkeleitä. Itse uskonsuojelusenkeleiden olemassaoloon.

Ulla Heininen

Marttapuku

Marttapuvun on itse valmistanut jo edesmennyt käsityönopeettaja Hilja Tarkkio Mietoisten Marttayhdistyksestä. Malli on 1960-luvulta. Pukuun kuuluvat huivi ja esiliina ovat jääneet matkan varrelle puvun kulkeutuessa mutkien kautta Mietoisista Turkuun sen nykyiselle omistajalle Aira Leinolle.

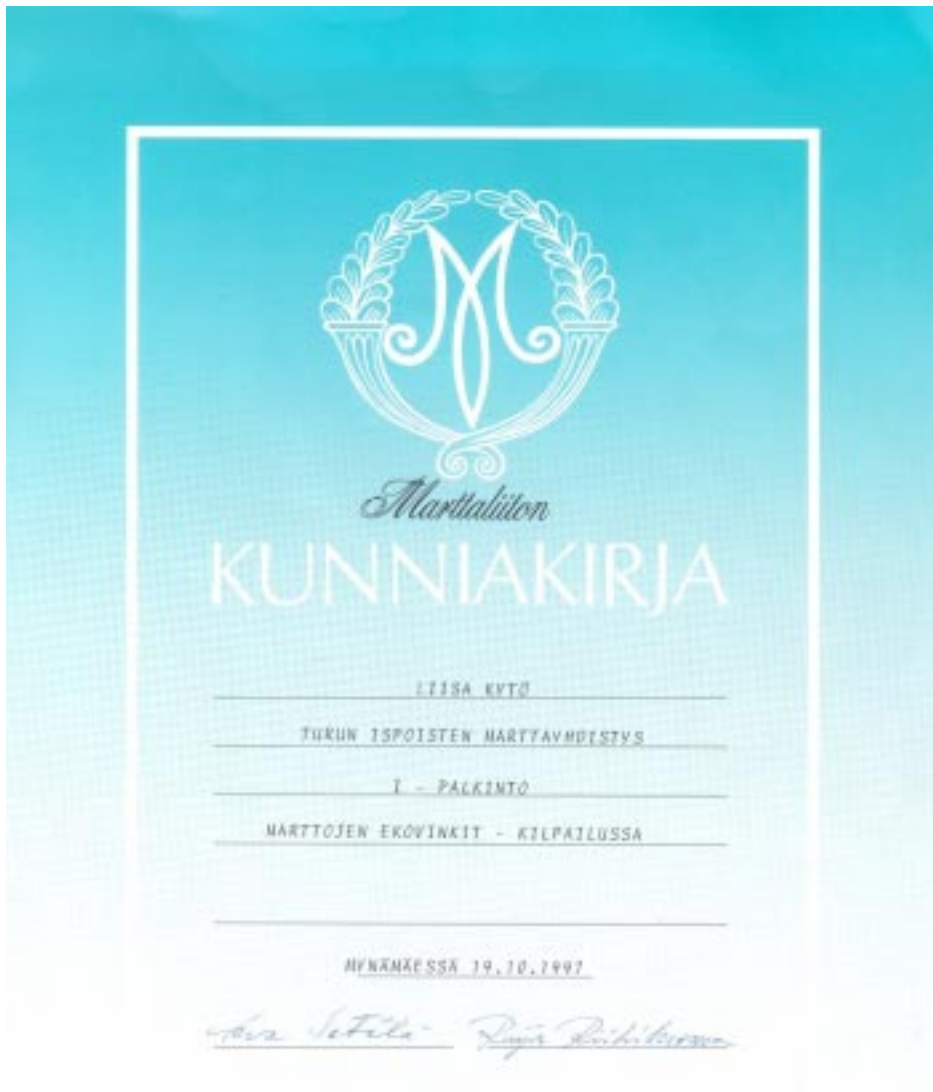
Aira Leino

Käsilaukku – iltalaukku

Marttojen kestäväen kehityksen neuvontateeman puitteissa Varsinais-Suomen Marttapiiriliitto ry julkisti tiedotteessaan 5/1997 Marttojen ekovinkit -kilpailun Mynämäen Marttapäivien yhteyteen. Kilpailun voitti yhdistyksemme jäsen Liisa Kytö käytetyistä sukkahousuista valmistamallaan iltalaukulla yleisöäänestyksen perusteella. Liisa Kytö sai voitostaan palkinnoksi Marttaliiton kunniakirjan. Laukku oli valmistettu jo Turun Ispoisten Marttayhdistyksen 16.12.1995 järjestämien yleisten joulumyyjäisten yhteyteen sijoitettuun näyttelyymme ”Vanhaa – Uutta – Vanhasta Uutta” Marttojen toteuttamien ideoiden pohjalta.

Marttojen ekovinkit -kilpailuun valmistettu käsilaukku vanhoista sukkahousuista. Sukkahousut leikattu noin 1,5 cm:n leveäksi nauhaksi ja näistä nauhoista on virkattu laukun päällysosa. Tämä idea oli kunniakirjan arvoinen!

Liisa Kytö

Kassi

Vanhoista kahvipusseista ompelemalla valmistettu ostokassi on todella kestävä. Kovasta käytöstä huolimatta kestänyt kohtalaisen suuria painoja. Suosittelemme.

Kassin on valmistanut Liisa Kytö Marttojen 8.4.1999 Eko-illan kannustamana materiaalina kahvipussit.

Liisa Kytö

Villapuku

Onhan voima, joka auttaa vois,
Näistä elämän totutuista raiteista pois.
Vuosikymmenten saatossa pyörät
uurtaneet on syvään.
Pois, pois näistä päästävä ois',
että voisimme elää!!!
- Elämä, uusi ja tuore
valtaa meidät!

Marjatta Männistö

Kaksikerran tiistaikerho
4-87 -vuotiaita.
Keskustellaan, kuunnellaan ja opitaan
sekä tehdään käsitöitä, retkiä ja tempauksia.
Villaesineet valmistettu kerholaisten yhteistyönä

5 vihkoa ja 2 taulua

Tämä harrastukseni alkoi jo yli kymmenen vuotta sitten. Sain sukulaisiltani runsaasti aikakauslehtiä ja sain idean tehdä itselleni keittokirjoja. Niitä tuli noin 40 kpl (kala, liha, kasvikset ja niin edelleen kaikki omaksi kirjakseen). Innostus kasvoi ja sain lehtiä jo monilta eri tahoilta. Niinpä tuli kuvaan mukaan ristikot, käsityöt, sarjakuvat ja vitsisivut.

Tarvikkeet ovat: lehtiä, vihko, liima, sakset ja kanteen muovia. Olen tehnyt ruokakirjasarjoja jo monia.

Lehdissä oli tietysti kauniita kuvia ja niitä oli pakko ottaa. Liimasin niitä 30cm x 30 cm pahvilevyille. Sitten sommittelin ne jätepahvilevyille joko kolme, neljä tai kuusi kappaletta (tietenkin liimaa). Lopuksi muovi päälle. Sopivat kesämökin pöydälle tai seinälle. Sarjakuvat/vitsikirjat ovat oivaa luettavaa vaikka kesällä mökin ulkovessassa. Koska en katso televisiota, niin tämä harrastus on minun hermoleponi.

Marita Lauren

Moottoripyörä

Olen Seppo Määttänen, syntynyt –49, ikuinen ylioppilas, koska lukeminen ei ollut alaani, vaan jo alle 10-vuotiaana seurakunnan päiväkerhossa aavistelin mitä tulisin elämäni ilostuttamiseksi puuhastelemaan.

Kädentaidoilla olen pärjännyt sen verran ”kunniallisessakin” työelämässä eteenpäin, että ennen kuin minusta tuli kokopäiväkäsityöläinen, niin viimeiset 12 vuotta toisen palveluksessa olin Raision Margariinin kunnossapitotyönjohtaja.

Osaamisesta yleensä: Picasson mukaan 2 %:a on perittyä ja 98 %:a raakaa työtä. Tämän olen itsekin todeksi todennut. Isäni on taitava puuseppä ja äidin puolella on useita taiteilijoita, mm. äidin isä oli taidemaalari. Nämä nyt näyttelyssä esittelemäni esineet (moottoripyörä, löylykauha ja lohenpää) edustavat osaa nykyisestä tuotannostani.

Moottoripyörien kanssa olen touhuskellut koko ikäni. Tämä nykyinen pyöräni on koottu vuoden –57 Nortonin ja vuoden –69 Triumphin osista. Siksi nimi Triton. Nortonin moottori ei ollut paras mahdollinen ja Triumphin rungossa oli toivomisen varaa. Siksi Norton hyvästä rungosta ja Triumphin mainiosta moottorista yhdistelemällä saadaan ajettavuudeltaan yksi maailman parhaista moottoripyöristä. Nämä tritonit muodostuivat todelliseksi kulttipyöräksi 60-luvun lopulla ja nyt uudestaan kun sen ajan nuoret miehet ovat jo yli keski-ikä ja haikailevat ihanaa nuoruuttaan. Tämän Tritonin olen koonnut lähes romukasasta kahden viimeisen vuoden aikana.

P.S. Pitää vielä mainita nimeltä Raision yhteiskoulun käsityönopettaja Aulis Kaukonen ja piirustuksenopettaja Jorma Jaakkola, jotka uskoivat osaamiseeni ja kannustivat minua ollessani vielä alle 15-vuotias.

Seppo Määttänen

Saunakauha ja kalat

Vuonna –85 Raison Margariinin toimialajohtaja Folke Gustafsson pyysi minua tekemään liikelahjan, jonka voisi viedä kenelle tahansa Suomessa. Vuoden kehittelyn jälkeen oli tuotantomalli ja työkalut valmiina ja aloin valmistaa etsaamalla kuvioituja saunakauhoja. Samaan aikaan piti perustaa toiminimi, koska asiakkaiden laskutus vaati laskuun ennakkoverotodistuksen. Tie tässä tuotteessa siitä ajasta tähän päivään on ollut pitkä ja mielenkiintoinen, mutta ei ohdakkeinen.

Polyesterihartsista valmistetut kalat ovat uusin tuotteeni. Koska asumme rannikolla, jolla harrastetaan paljon vapaa-ajan kalastusta on myös tarvetta kalakilpailujen palkinnoista ja syntymäpäivälahjoista kalastajille. Kalanpään muotti on tehty oikeasta lohenvälistä valamalla se valusilikoniin josta saadaan hartsille valumuotti. Tietysti pitää osata myös maalata, mikä onkin toinen tarinansa.

Uskon, että käsityöammatit ja etenkin niiden arvostus vielä nousevat tästä oikeaan arvoonsa kuten esimerkiksi Ruotsissa, jossa jo maksetaan Suomeen verraten hyvistä käsityöistä 3-4 -kertaisia hintoja.

Seppo Määttänen

Vain muistotko jäävät?

Tässä tallella muisto rakkaista ystäväistäni Jimistä ja Fanyasta. Olen itse karstannut, kehrännyt ja kutonut nämä muistoksi itselleni. Koiranvillasta valmistettuun lankaan on lisätty 30 % suomen lampaan villaa.

S L

”Hilppa” hyppyrotta

Halu ja unelma luoda jotain omaa oman itsensä herrana (vaikkakin on erittäin epävarma pohja Suomessa) on saattanut minut ”Aurinkomaan otukset” –nimisten pehmolelujen luojaksi ja tekijäksi.

Viimeisin otus oli ”Hilppa”, joka syntyi 1,5 vuotta sitten. Selailin lasten eläinkirjoja ja silmiini osui kauniin muotoinen hyppyrotta. Lopulliset kaavat Hilppaan löytyivät kokeilujen kautta.

”Hilpan”, niin kuin kymmenen muunkin pehmoeläimen, olen ommellut vanhoista, 1960-1970-lukulaisista kankaista. Ompelulanka ja vanu ovat uutta.

Vanhan materiaalin käyttö tuli luonnollisesti mukaan koska kirpputorit kuuluvat kiinteästi elämänmuotooni. Sieltä löydän usein tarvitsemiä itselleni ja pehmoeläimiin, joita kutsun uusio-otuksiksi.

Valmistettuani ja myytyäni ”Aurinkomaan otuksia” nyt melkein kaksi vuotta, olen iloisesti yllättynyt kuinka positiivisesti ihmiset ovat ottaneet vastaan pehmoeläimeni. Löytyy tänä päivänä käsityötä ja pehmeitä arvoja arvostavia ihmisiä! Se kannustaa minua jatkamaan valitsemallani tiellä eteenpäin!!

Mirva Kantanen

Materiaalina kivi

(kivikoruja, kivipeikkoja ja kivikoira)

Elämäntyöni on ollut vaate. Tuli eläkkeen aika, kivet ottivat omansa. Olin ikuinen ”kivitasku”. Oma luovuus ja taito löytyivät kursseilta. Palkitsevaa on sisäinen ilo omasta onnistumisesta. Materiaalini on usein kivi, jonka yli kävellään ja olen ikään kuin ”aateloinut” ne. Kannustavinta on 6- ja 9-vuotiaitten lastenlasteni omistamat pienet kivenkeräyslaukut ja innostus kiviin.

Kerttu Zscharnack

Keittokirja ja lasi-ikkuna

Anoppini, nyt jo 84-vuotias vireä rouva, työskenteli aikoinaan Turun kaupunginteatterin näyttelijöiden lämpiössä, jossa tutustui moniin näyttelijöihin mm. Maikki Länsiöön. Tämän keittokirjan tekstin ”Ohjeita perheenemännille jouluruuan valmistukseen” hän oli saanut Maikilta, joka oli sitä toisinaan eri tilaisuuksissa esittänyt. Halusin tehdä kirjasen, jotta voisin käyttää hyväkseni monilla eri kädentaidon kursseilla saamiani oppeja: tekstausta, kirjansidontaa, käsintehtyä paperia, kankaanpainantaa. Kirjaa on tehty muutama kappale ja annettu lahjaksi, kirjat eroavat toisistaan ainoastaan kansiltaan. Tämän kirjan kansimateriaali on syksyn lehdistä ja puun kuoresta tehtyä, muissa kirjoissa päällinen oli käsinpainettua kangasta tai –paperia tai paperinarua.

Ostimme vuonna 1923 valmistuneen, Tervahovin- ja Kupittaankadun kulmassa sijaitsevan puutaloasuntomme vuonna 1983 ja remontoimme siitä nykymukavuusvarustetun asunnon. Sen alakerran pesuhuoneen ikkunan sisäpuoleiseen lasiin tein tiffanylasitekniikalla ”lipuvan linnun”. Värillisen lasi-ikkunan läpi valo heijastuu kauniisti, päivällä erilaisena kuin pimeään aikaan.

Marjo Närvänen

Tyyny

Tädilläni Tukholmassa oli tällainen tyyny, joita hän kertoi oppineensa tekemään vanhustenkerhossa. Olen tehnyt kolme, joista kaunein on oheinen tilkkumateriaaleista tehty. Oheinen tyyny on ollut käytössä n. 10 vuotta sängyn päällä.

Helmi Eilo

Virkattu joulupukki

Olen ns. ”poropeukalo” käsitöissä. Näin n. 20 vuotta sitten vähän samantapaisen tekeleen (joulupukin). Ihastuin näkemääni ja ajattelin, että josko minäkin osaisin....

Monien yritysten jälkeen mielestäni onnistuin jo aika hyvin. Virkkasin pukille jalat ja kädetkin, mitä ei mallissa ollut. Ilahdutin sitten tuttaviani virkkauksillani.

Malla-lita

Riimuneule

Riimut ja niihin liittyvä salaperäisyys, arkaaisuus ja pakanallisuus ovat aina kiehtoneet minua. Muinaiset riimukirjoitukset ovat vahvasti vaikuttaneet eurooppalaisen ihmisen kulttuuriperimään, tunnen ne osaksi itseäni, juuriani. Riimut ovat graafisia, yksinkertaisia ja geometrisia, sen takia halusin kokeilla niiden käyttöä neulekuviossa.

Näyttelyssä esillä oleva neule syntyi v. 2000 kesällä kun suunnittelin ja neuloin useita erilaisia riimuneuleita, tämä on yksi niistä. Neule on toteutettu täysvillalangasta koneella ja käsin.

Tämä neule on julkaistu muiden riimuaiheisten neuletuotteideni kanssa Taito-lehdessä nro: 6/2000. Nykyisin riimuneuleitani on nähtävänä Outolintu-liikkeessä Turussa Brinkkalan pihalla.

Katri-Agnes Motuste

artenomi, neulesuunnittelija

Turku

Säärystimet

Tämä villalanka muodossa tai toisessa on kulkenut mukana elämässäni kohta 42 vuoden ajan.

Kun olin Salon yhteislyseon kolmannella luokalla vuonna 1960, tätini kutoi minulle violetista villalangasta koulupuseron. Luokkahuoneet kai olivat siihen aikaan nykyistä kylmempinä. - Ja muistan näiden vuosien takaa, kuinka istuin etupenkissä ja miesopettaja kysyi, että kuinka violetti pusero ja ruskeat silmät sopivat yhteen. Kaipa huomautus tuntui opetukseen kuulumatonta...

Kului muutama vuosi, ja virkatut kukkakuvioiset hartiahuivit tulivat muotiin. Niinpä purin vanhan puseroni ja virkkasin langoista saalin, jota pidin harteillani lukiessani tentteihin Helsingin Viikissä.

Elämä jatkui, ja seuraavan muodonmuutoksen langat kokivat Espoon Olarissa, omassa asunnossani, vajaan kymmenen vuoden kuluttua. Virkkausta oli todella työläs purkaa, mutta sitkeydellä se onnistui. Käyttökelpoisten lankojen määrä oli pienentynyt tässä vaiheessa niin paljon, että nyt kudoin langoista polvipituiset villasukat.

Palasin takaisin länteen päin -syntymäkotiini-, avioiduin ja sain kaksi lasta. Sukat kuluivat, parsin niitä aikani, kunnes totesin parhaaksi leikata niistä teräosat pois. Saumurilla

päätelin nopeasti nilkansuut, ja säärystimet ovat olleet oikein mukavat, jos on vaikka suonta vetänyt. Langoilla on ollut nyt myös toinen käyttäjä, aviomieheni.

Nyt näyttelyä varten kuitenkin korjasin säärystimien ulkonäköä ja päätin silmukat oikeaoppisesti.

Seija Rannikko-Iltanen

Taulu

Aino-täti syntyi maalaistalon tyttärenä 1908. Ehkä hän halusi itsenäisyyttä, ehkä omaa rahaa tai ehkä hän vain koki mahdolliseksi lähteä maailmalle, kun avioliittokaan ei ilmeisesti kiinnostanut. Täti oli töissä kulkutautisairaalassa Salossa, lääninsairaalassa Turussa, vanhainkodissa Halikossa ja Multialla, kunnes palasi yli 40-vuotiaana Halikkoon.

Kun televisiota tai muuta ajanvietettä ei ollut, naiset tekivät vapaa-aikana käsitöitä. Tämä ristipistotaulun tekemiseen on kulunut varmasti kymmeniä talvi-iltoja ja monenlaisia ajatuksia on kätkeytynyt joka kädenliikkeeseen ja langanpätkään.

Taulu tuli tädin mukana silloiseen ”mummolaan”, jossa isäni ja äitini nyt asuvat. Muutama päivä sitten kannatusnaru oli yöllä pettänyt, taulu pudonnut, mutta säilynyt ehjänä. Tämä tapahtuma sai aikaan sen, että äitini päätti luopua taulusta ja kysyi, ottaisinko minä sen. Niinpä taulu tulee saamaan paikan tekijänsä lapsuudenkodin salissa.

Seija Rannikko-Iltanen

Hirrenveisto

Etsimme pitkään vaimoni kanssa piha-alueellemme sopivaa vanhaa luhtirakennusta. Kävimme katsomassa muutamia; toiset olivat huonokuntoisia, vaikkakin edullisia, toiset taas hyväkuntoisia mutta aivan liian kalliita. Selvitimme mahdollisuudet ostaa veistotyö, mutta se vasta meille perin tarkan talouden ihmisille kallista olikin. Niinpä vaimo totesikin, että varmaan opin hirrenveiston taidon, kun kätevä käsistäni kuulemma muutenkin olen. Ensimmäiset hirret hankittiin tammikuussa 1995. Ensimmäiseksi hirrenveistotyöksi luhti oli hieman suurikokoinen, mutta ainakin veistotaidon oppi! Luhdin jälkeen polte veistoon jäi ”päälle”. Seuraavaksi veistin uuden savusaunan (1996), sitten pihasaunan (1998), aitan (1998), kodan (1999) ja rantagrillin (2000), joka poikkeaa muista paitsi sen suhteen, että sen hirsistä ei ole kuorittu myös siksi, että siinä on turvekatto.

Hirrenveiston työvälineet ovat osittain perinteiset, osittain nykyaikaiset. Tärkein työväline on moottorisaha, mutta ilman kuorimarautaa, vararautaa, hakoja ja kunnon timpurinkynää ei veistotyö onnistuisi. Kokoamisessa on pora ja puukko sekä leka tarpeellisia.

Alun perin luhdin tarkoituksena oli toimia jonkinlaisena kotimuseona. Vietettyämme siellä harjannostajaiset sekä syntymäpäiväjuhlan alkoi tuttavat kysellä mahdollisuutta vuokrata tilaa heidän pienimuotoisiin juhliinsa ja illanviettoihinsa. Ajatuksen kypsyttelyn jälkeen perustettiin yritys syksyllä 1997. Hirsirakennusten lisääntyessä on vuokrausmahdollisuudet parantuneet.

Erilaisia tilaisuuksia on lähes viikoittain, mutta tarkoituksena on pitää yrittäminen harrastuksenomaisena.

Risto Susi, Halikko
www.rantatorppa.fi

Vauvanvaatteet

Äitiys voi olla uskomattoman mullistava tunne naisen elämässä. Jo raskaaksi tuleminen oli itselleni niin ihmeellinen ja nostattava kokemus, ja mieli oli malttamaton uuden tulokkaan vuoksi. Odottavan aika on kuitenkin pitkä. Ajan täyttämiseksi ja äitiyden tunteen vahvistamiseksi iski minuun armoton neulomisen vimma. Kun epävarmat alkuraskauden kuukaudet olivat takana, aloitin: ensin villahuopa, sitten pieni villatakki, myssy ja lapaset, sen jälkeen ensimmäinen neulepuku, villapaita ja baskeri, toinen neulepuku, joka siten jäikin kesken, kun synnytysaika koitti. Vaatteisiini neulomani toiveet ja odotukset saivat kuitenkin surullisen lopun, sillä terve, pieni tyttövauvamme kuoli synnytyksessä.

Alkoi uskomaton yritys lapsen saamiseksi, sillä monet muutkin asiat olivat monimutkaistuneet. Uusi raskaus todettiin kymmenen kuukautta ensimmäisen vauvan kuoleman jälkeen ja viikko viikolta tunsin, miten neulomisvimma nosti uudelleen päätään. Olin kuitenkin edellisen kokemuksen viisastamana niin varovainen, että neulomisen aloitusajankohta raskauden etenemisen suhteen lykkääntyi, eikä tarmokaan enää ollut niin valtaisa kuin ensimmäisellä kerralla. Tosin olihan vauvanvaatekaappi jo pullollaan erilaisia ja erikokoisia neuleita, eikä akuuttia tarvetta uusiin luomuksiin enää ollut. Tunsin kuitenkin huonoa omaatuntoa sen johdosta, jos en olisi juuri tälle uudelle lapselle neulonut yhtään mitään. Niinpä saatuani keskenjääneen neulepuvun valmiiksi neuloin potkupuvun myssyineen ja jatkoin villapusero –päähine –linjalla ja niitä onkin vielä valmistunut kahdet. Nyt enää odotan, että elokuussa syntynyt poika kasvaisi niin, että vaatteet ”täytyisivät”. Valinnanvaraa ainakin on. Näyttelyssä mukana kaksi kokonaisuutta: herraskainen harmaa ja veikeä kirjoneule, jossa päävärinä ruskea.

Christina Söderlund
Halikko

Pienen miehen saha

Syksyllä vuonna 1961 aloitti kansakoulun 7. luokan käymisen Tarvasjoen kunnan Liedonperän koulussa muiden muassa Jorma Kylänpää niminen nuori mies. Hänen kotinsa oli vain noin kilometrin päässä koulusta sijaitseva pienviljelystila ja hän oli perheen ainoa lapsi, jonka kuulemma huomasi.

Vaikka hänen isänsä oli varsin kätevä käsistään ja lähes kaikki tilan rakennusten kunnossapito- ja muut kädentaitoa vaativat työt sujuivat häneltä hyvin, oli käynyt niin, että niitä geenejä ei perheen tulevaisuuden toivolle ollut juurikaan siunaantunut. Tämä seikka taisi hieman huolestuttaa pojan vanhempia, sillä tällöin kai vielä kuviteltiin, että tilan hoito muodostaisi ainakin jonkin osan tulevasta leipäpuusta.

Isä oli murheisna miehenä vastaanottanut Jorman käsityötuntien tuloksia ja niistä annettuja todistusarvosanoja. Kun pientilanhoito oli muutoinkin monia ponnistuksia vaativa, ei se taloudellisesti mahdollistaisi ammattimiesten palkkaamista pienempiinkin remontteihin.

Jostain kumman syystä nuoren miehen motivaatio oli kuitenkin tuona syksynä maksimissaan. Liekö syynä tietoisuus siitä, että kyseessä oli kansakoulun viimeinen luokka? Myös käsityötunnit, jotka siihen saakka olivat olleet yhtä tervan juontia, sujuivat nyt suht´koht´ mukavasti.

Osoituksena siitä, että kun oikein yrittää, uskoo asiaansa ja saa ammattihenkilön, tässä tapauksessa opettaja Eino Ruohosen, täyden tuen, voi löytää itsestään kykyjä ja voimavaroja, joita ei itsekään tiedä sisällään olleen ja onnistua yllättävästikin.

Näin sitten pienehköillä kädentaidoilla mutta suurella sydämellä syntyi SAHA, jonka tässä nyt näette. Onnellisen tarinan käänköpuoli vaan on se, ettei tällä ITSE TEHDYLLÄ ole vielä ensimmäisen neljän vuosikymmenen aikana ollut käyttöä.....

"Asiaa läheltä seurannut"

AIKAISEMMAT TUTU-JULKAISUT

- Hietanen Olli, Kaskinen Juha & Takala Anu (2002) KEKETU-verkostoanalyysi. Seudulliset strategiset verkostot innovaatiotekijöinä ja sosiaalisena pääomana. Tutu-julkaisuja 1/2002. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 29 s.
- Kaivo-oja, Jari & Rajamäki, Risto (2001) Kuntien strategisen yhteistyön trendit maakunnissa vuosina 1995-2000 Aluebarometriaineiston perusteella. Tutu-julkaisuja 5/2001. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 34 s.
- Tapio, Petri & Willamo, Risto (2001) Environmental Problems – What, Why and How? Tutu publications 4/2001. Finland Futures Research Centre. Turku School of Economics and Business Administration. 21 p.
- Tapio, Petri & Hietanen, Olli (2001) Futurist in policy making process: Philosophical foundations and methodological considerations on the role of professionals analysed by the Futulogic method. Tutu publications 3/2001. Finland Futures Research Centre. Turku School of Economics and Business Administration. 30 p.
- Kaskinen, Juha (2001) Kuntien ympäristöbarometri – indikaattorijärjestelmä kuntien ympäristöpoliittisesta edistymisestä. Tutu-julkaisuja 2/2001. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 57 s.
- Kaivo-oja, Jari & Rajamäki, Risto (2001) Suomalaisten charter-matkustamiset Välimeren alueelle vuosina 1975-1998: trendi- ja suhdannekehityksen analyysi sekä markkinakehitystä koskevia tilastollisia perustarkasteluja. Tutu-julkaisuja 1/2001. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 45 s.
- Kaskinen, Juha (2000) Kuntien ympäristöbarometri – hyvän indikaattorijärjestelmän perusteet. Metodinen harjoitus. Tutu-julkaisuja 6/2000. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 117 s.
- Kaivo-oja, Jari (2000) Asiantuntijäkäsityksiä tietoyhteiskunnan tulevasta kehityksestä. Tutu-julkaisuja 5/2000. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 38 s.
- Kaivo-oja, Jari & Rajamäki, Risto (2000) Valuuttakurssi ja suhteellinen hintataso ulkomaalaisten matkailijoiden yöpymistrendien muokkaajana: Valuuttakurssien ja suhteellisen hintatason yhteydet 16 ulkomaan matkailijoiden yöpymiseen Suomessa vuosina 1972-1997. Tutu-julkaisuja 4/2000. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 46 s.
- Otronen, Merja (2000) Vertailututkimus tietoteknologiayritysten ympäristöasioiden hoidosta ja käsityksistä kestäväen kehityksen tietoyhteiskunnasta: Ericsson, Motorola ja Nokia. Tutu-julkaisuja 3/2000. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Turun kauppakorkeakoulu. 47 s.

Tapio, Petri (2000) Scenarios for Traffic CO₂ Policy in Finland for 2025. Tutu publications 2/2000. Finland Futures Research Centre. Turku School of Economics and Business Administration. 25 p.

Luukkanen Jyrki, Kaivo-oja Jari, Vehmas Jarmo & Tirkkonen Juhani (2000) Climate change policy options for the European Union: analyses of emission trends and CO₂ efficiency. Tutu publications 1/2000. Finland Futures Research Centre. Turku School of Economics and Business Administration. 49 p.